

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013 – 2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jana Fousová

Majetkové poměry manželů

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Martina Prokopová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED (PART TIME) STUDIES

2010 - 2013

DIPLOMA THESIS

Jana Fousová

The property relationships between spouses

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor:
JUDr. Martina Prokopová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 24. února 2015

Jana Fousová

.....

Poděkování

Děkuji JUDr. Martině Prokopové za odbornou pomoc a teoretické rady při vypracování této diplomové práce.

Anotace

Cílem této diplomové práce je poskytnout náhled na současnou právní úpravu majetkových poměrů mezi manžely. Diplomová práce stručně pojednává o nástinu historického vývoje právní úpravy majetkových poměrů manželů. Dále se zaměřuje na společné jmění manželů, jeho vznik a zánik, rozsah, správu i modifikaci společného jmění jak smlouvou, tak i soudem. Kromě toho se věnuje také problematice bydlení manželů, a to včetně ochrany proti domácímu násilí. V závěru se práce zabývá vzájemnou vyživovací povinností mezi manžely.

Klíčové pojmy

Bydlení manželů, manželé, manželské majetkové právo, modifikace společného jmění manželů, ochrana proti domácímu násilí, společné jmění manželů, vyživovací povinnost mezi manžely.

Annotation

The aim of this thesis is to provide an insight into the current legal regulations of matrimonial property regime between spouses. This thesis briefly discusses the historical development of these legal regulations. It also focuses on joint marital property, its creation and termination, scope, management and modification of the joint property by both the contract and the court. In addition, it also addresses the problems of matrimonial housing, including protection against domestic violence. At the end the thesis deals with mutual alimentations obligations between spouses.

Key words

Housing of spouses, spouses, joint property of spouses, maintenance obligations between spouses, marital property law, modification of the joint property of spouses, protection against domestic violence.

Obsah

ÚVOD	9
1 OBECNÉ POJETÍ MAJETKOVÝCH POMĚRŮ MANŽELŮ	11
2 HISTORICKÝ VÝVOJ MAJETKOVÝCH POMĚRŮ MANŽELŮ	14
2.1 Majetkové poměry manželů dle ABGB.....	14
2.2 Právní úprava majetkových poměrů manželů z roku 1949.....	16
2.3 Právní úprava majetkových poměrů manželů do roku 1998	17
2.4 Právní úprava majetkových poměrů manželů po roce 1998.....	19
2.5 Rekodifikace soukromého práva	20
3 SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ	22
3.1 Vznik společného jmění manželů	22
3.2 Rozsah společného jmění manželů	23
3.2.1 Aktiva.....	26
3.2.2 Pasiva	28
3.2.3 Výlučný majetek	30
3.3 Správa společného jmění manželů.....	32
3.3.1 Společné jmění manželů a podnikání	33
3.4 Modifikace společného jmění manželů	34
3.4.1 Smluvený režim	34
3.4.1.1 Režim oddělených jmění	38
3.4.1.2 Režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství.....	38
3.4.1.3 Režim rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu	40
3.4.1.4 Správa společného jmění ve smluveném režimu	41
3.4.2 Režim založený rozhodnutím soudu.....	42
3.4.2.1 Správa společného jmění v režimu založeném rozhodnutím soudu	44

4 ZÁNÍK SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ A VYPOŘÁDÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	46
4.1 Zánik společného jmění manželů	46
4.1.1 Zánik společného jmění manželů za trvání manželství	47
4.2 Vypořádání společného jmění manželů	49
4.3 Dohoda o vypořádání společného jmění manželů	50
4.4 Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu	52
4.5 Vypořádání společného jmění manželů na základě nevyvratitelné právní domněnky	56
5 BYDLENÍ MANŽELŮ	58
5.1 Společné bydlení manželů	58
5.1.1 Ochrana proti domácímu násilí	61
5.2 Bydlení po zániku manželství	64
6 VYŽIVOVACÍ POVINNOST	67
6.1 Vzájemná vyživovací povinnost manželů	67
6.2 Výživné rozvedeného manžela	68
ZÁVĚR	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	73

ÚVOD

Výběr životního partnera a manželství je jedním z důležitých momentů v životě. Dvě osoby vstupují spolu do svazku manželského, a právě tehdy se začínají měnit jejich vzájemné majetkové vztahy, s čímž souvisí i změna vztahů vůči třetím osobám. Jestliže si snoubenci před uzavřením manželství společně neupraví své budoucí majetkové poměry, pak se v případě zániku manželství mohou potýkat s nemalými problémy. K zamezení těchto případných možných sporů je vhodné uzavřít předmanželskou smlouvu nebo si jiným způsobem upravit vzájemné majetkové vztahy.

Diplomovou práci na téma „Majetkové poměry manželů“ jsem si zvolila právě z toho důvodu, že úprava majetkových vztahů mezi manžely je u nás stále ožehavým tématem. Mnohdy přináší spoustu zbytečné nedůvěry a zbytečných dohadů. Stále se jedná o oblast, která je velké části občanů neznámá a někteří ji snad považují i za nevhodnou. Přitom se ale jedná o důležitou, potřebnou a praktickou věc. S obsahem tohoto tématu by měl být seznámen nejen každý, kdo se chystá učinit tak velkou životní změnu jako je vstup do manželství, ale i ten, kdo již v manželství setrvává. V průběhu života se vždy vyskytnou různé problematické situace a uzavřením smlouvy o úpravě vzájemných majetkových vztahů si manželé mohou nastavit pravidla tak, aby nedošlo k poškození ani jedné strany. K tomuto kroku je nutné pouze překonat předsudky, které jsou se smlouvy o modifikaci společného jmění manželů spojeny. Poté je možné v takovýchto smlouvách naopak nalézt výhody a zabezpečení hladkého průběhu nenadálých životních zvrátů, které se mohou různým lidem v průběhu manželství přihodit.

Cílem mé diplomové práce je vysvětlit obsah pojmu majetkové poměry manželů a poukázat alespoň v základních rysech na historický vývoj majetkových vztahů mezi manžely, následně pak i na současnou právní úpravu.

Při zpracování své diplomové práce použiji metodu historickou, dále metodu systematickou, metodu dedukce a analýzy primárních a sekundárních zdrojů.

Svoji diplomovou práci jsem rozdělila na šest na sebe logicky navazujících kapitol, úvod a závěr. Kapitoly se pak dále ještě člení na podkapitoly. Jednotlivé kapitoly se zabývají obecným pojetím majetkových poměrů mezi manžely, stručným nástinem historického vývoje majetkových poměrů manželů a následně se věnují přímo

obsahu pojmu majetkové poměry manželů, tzn. institutu společného jmění manželů, společného bydlení manželů a vzájemné vyživovací povinnosti mezi manžely.

Tato diplomová práce je zpracována podle stavu platné právní úpravy ke dni 31. ledna 2015.

1 OBECNÉ POJETÍ MAJETKOVÝCH POMĚRŮ MANŽELŮ

Okamžikem uzavření manželství vznikají mezi manžely mnohá práva a povinnosti, které lze rozlišovat podle různých hledisek. Prvním kritériem je rozlišování podle jejich významu, tzn. jaký význam jednotlivým právům a povinnostem manželů přiřadí například stát a jaký význam mají pro manžele samotné. Práva a povinnosti manželů je možné rozlišovat také podle toho, jestli jejich neplnění je sankcionováno. Nakonec můžeme práva a povinnosti manželů třídit podle toho, zda jsou osobního nebo majetkového charakteru. Podle tohoto kritéria se práva a povinnosti manželů člení na základní práva a povinnosti osobního charakteru, na další práva a povinnosti osobně-majetkového charakteru a na práva a povinnosti majetkového charakteru.¹

Mezi základní práva a povinnosti osobního charakteru patří takové, které vycházejí přímo z podstaty manželství. Práva a povinnosti náležející do této skupiny jsou zahrnuta v § 687 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“), tzn., že manželé mají rovné povinnosti a rovná práva, mají se navzájem v úctě, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti. Ačkoliv se jedná o povinnosti, nejsou to povinnosti, které by byly vynutitelné², a to z toho důvodu, že by se mohly dostat do střetu s osobnostními právy druhého manžela, jako je například právo na osobní svobody, jež je nezadatelným a nezcizitelným lidským právem.³

Druhou kategorií jsou další práva a povinnosti osobně-majetkového charakteru. Jedná se o práva a povinnosti smíšeného charakteru obsahující jak osobní, tak majetkovou složku. Do této skupiny se řadí povinnost manželů pečovat o uspokojování potřeb rodiny, společně rozhodovat o záležitostech rodiny, obstarávat záležitosti rodiny

---

¹ ŠVESTKA, Jirí a kol. *Občanské právo hmotné* 3. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 49-50

² srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. srpna 2008, sp. zn. 22 Cdo 1726/2007. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR jsou dostupná z internetových stránek: <<http://www.nsoud.cz/>>.

³ ŠALAMOUN, Michal. Manželské povinnosti a jejich vykonatelnost. *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*. 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009, str. 2249 – 2254. [online]. 2009 [2014-12-19]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/sbornik/sbornik.pdf>

a právo zastupovat druhého manžela v jeho záležitostech. O uspokojování potřeb rodiny pečují manželé podle svých osobních schopností a majetkových poměrů tak, aby životní úroveň jednotlivých členů rodiny byla srovnatelná. O záležitostech rodiny rozhodují manželé zásadně společně na základě vzájemné dohody (§ 692 odst. 1 OZ). V případě, že by se manželé o podstatné záležitosti rodiny nedohodli, může o této záležitosti rozhodnout na návrh jednoho z manželů soud (§ 692 odst. 2 OZ). Záležitosti rodiny obstarávají manželé podle dohody buď společně, nebo je obstarává jeden z nich. V běžných záležitostech však právní jednání jednoho manžela zavazuje společně a nerozdílně i manžela druhého (§ 694 odst. 1 OZ). Z tohoto pravidla existuje výjimka, a to v případě, že druhý manžel předem třetí osobě oznámil, že s jednáním manžela nesouhlasí. Pojmy běžné a podstatné záležitosti občanský zákoník nevysvětluje. U běžných záležitostí se bude ale jednat o takové úkony, které jsou běžné, pravidelně se opakující a obvyklé, čímž budou například běžné nákupy potravin, nutné opravy v rodinné domácnosti nebo výdaje na vzdělání. Oproti tomu podstatnými záležitostmi budou například takové, které omezují nebo vylučují práva umožňující obvyklý způsob života rodiny. Podstatnou záležitostí tak může být nákup luxusních věcí nebo dlouhodobých smluv, například pojistných. V případě, že jeden z manželů začne podnikat a bude chtít pro podnikání použít majetek patřící do společného jmění manželů je nutné, aby s tím před prvním použitím vyslovil druhý manžel souhlas (viz podkapitola 3.3.1).⁴

V ostatních záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje druhého manžela společně a nerozdílně pouze pokud dal druhý manžel k tomuto právnímu jednání souhlas (§ 694 odst. 2 OZ). Také při obstarávání záležitostí rodiny je možné na návrh jednoho z manželů nahradit souhlas manžela rozhodnutím soudu. V neposlední řadě do této skupiny patří také právo zastupovat druhého manžela v jeho běžných záležitostech. Jedná se o zákonné zmocnění, a proto není třeba, aby mu manžel k takovému zastupování uděloval plnou moc. Zákonné zastupování manžela se neuplatní tehdy, jestliže zastupovaný manžel třetí osobě sdělil, že se zastupováním nesouhlasí. Na návrh manžela může také právo zákonného zastupování manželem zrušit soud.⁵

---

⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 102

⁵ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 3*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 52-54

Poslední třetí kategorií jsou práva a povinnosti majetkového charakteru, která jsou předmětem této diplomové práce. Právní úprava práv a povinností majetkového charakteru se označuje také jako tzv. manželské majetkové právo, což je pojem, jenž je užívaný pro „zvláštní soubor právních norem, které upravují důsledky uzavření manželství v majetkové sféře mezi manžely navzájem, jakož i mezi manžely a osobami třetími“⁶. V širším pojetí je manželským majetkovým právem chápán soubor právních norem, který upravuje majetkové vztahy vznikající v důsledku uzavření manželství nehledě na to, v jakém právním předpise jsou upraveny. Manželské majetkové právo je od rekonstrukce soukromého práva souhrnně upraveno v občanském zákoníku. Podle předchozí právní úpravy byla úprava manželského majetkového práva rozdělena do dvou právních předpisů, a to zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Institut společného jmění manželů a problematika společného bydlení manželů byla tedy dříve upravena v občanském zákoníku a výživné manželů bylo upraveno zvlášť v zákoně o rodině. Stěžejním institutem manželského majetkového práva je společné jmění manželů. Společné jmění manželů může vzniknout pouze mezi manžely a je tedy jedním z důsledků uzavření manželství. Pokud jde o další práva a povinnosti majetkového charakteru, řadí se do této skupiny ještě společné bydlení manželů a vzájemná vyživovací povinnost manželů.⁷

---

⁶ DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011, str. 9

⁷ RADVANOVÁ, Senta., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, str. 43-45

2 HISTORICKÝ VÝVOJ MAJETKOVÝCH POMĚRŮ MANŽELŮ

2.1 Majetkové poměry manželů dle ABGB

Prvním stěžejním novodobým právním kodexem civilního práva byl Všeobecný občanský zákoník z roku 1811 (dále jen „ABGB“), který na našem území platil až do roku 1950. Tento zákoník byl postaven na nerovnoprávném postavení muže a ženy, což samozřejmě mělo vliv také na úpravu majetkových vztahů mezi manžely.⁸

ABGB se členil na úvod a tři díly. Manželské a rodinné právo bylo upraveno v díle prvním, který se nazýval „O právu osobním“. Na manželství se hledělo jako na manželskou smlouvu mezi mužem a ženou.⁹

Ačkoliv bylo upuštěno od středověké zásady, že žena nemůže vlastnit majetek, zakládal ABGB k majetku manželů dvě právní domněnky. Obecně to tedy znamenalo, že každý z manželů má svůj majetek a věci nabýval výhradně pro sebe. Jestliže ale vznikla pochybnost o tom, kdo majetek nabyl, mělo se za to, že jej nabyl manžel. Druhá právní domněnka stanovila, že pokud manželka neodporovala, pak platilo, že manželovi jako svému zákonnému zástupci svěřila správu svého majetku.¹⁰

Manželé mezi sebou mohli uzavřít majetkovou smlouvu, tzv. společenství statků. K jeho uzavření se vyžadovala forma notářského zápisu. Společenství statků se mohlo vztahovat na celý majetek nebo jen na určitou část, která byla uvedena ve smlouvě. Za dluhy odpovídali manželé společně a nerozdílně. Došlo-li ke zrušení společenství statků, například při prohlášení manželství za neplatné, pak se obnovoval původní stav a každý z manželů si ponechal to, co do manželství vnesl. Při rozdělení společenství statků, ke kterému docházelo při zániku manželství, resp. při úmrtí jednoho z manželů, na žádost nevinného manžela při rozluce nebo také tehdy, když byl veden konkurz na jednoho z manželů, byl majetek rozdělen tak, že každý z manželů obdržel

---

⁸ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan a POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 17-18

⁹ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, KNOLL, Vilém a RUNDOVÁ, Alena. *Mezníky českých právních dějin*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 131-132

¹⁰ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan a POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 18-19

polovinu majetku. Společenství statků se často uzavíralo také pro případ smrti. Principem této formy společenství statků bylo, že po celou dobu manželství měli manželé svůj majetek oddělený, ale po smrti jednoho z manželů se jmění smluvené ve smlouvě sloučilo a po odečtení dluhů jedna jeho polovina náležela přeživšímu manželovi a druhá polovina připadla na pozůstalost.¹¹

K majetkovým poměrům se v ABGB vztahovaly ještě instituty věna a obvěnění. Věno bylo jmění, které se dávalo nebo přislíbvalo manželovi, a to buď manželkou, nebo jinou osobou za ní, aby se tím ulehčilo nákladům na manželské společenství. Po dobu trvání manželství mohl manžel s věnem volně nakládat. V ABGB se o manželovi hovořilo jako o poživateli věna. Pokud byly věnem věci zužitelné jako například peníze nebo pohledávky, pak se tento majetek stával vlastnictvím manžela. Jestliže ale věnem byly nemovitosti nebo jiné věci, které se mohly užívat bez porušení podstaty, tak zůstaly ve vlastnictví ženy. Takovéto věno mohl do vlastnictví manžela přejít pouze v případě, že se zavázal později jeho hodnotu ženě vyplatit v penězích.¹²

Naproti tomu obvěnění mohl manžel nebo někdo jiný dát ženě k rozmnožení věna. Ve skutečnosti se jednalo pouze o příslib majetku do budoucna, a dokud manželství trvalo, neměla na jeho vlastnictví nebo užívání žena žádný nárok. Žena ho získala pouze za podmínky, že manžel zemřel dříve než ona, proto je někdy označováno jako vdovské věno. Vdovské věno bylo vyňato z dědického řízení a mezi ostatní podíly se nepočítalo.¹³

Podle ABGB byl hlavou rodiny manžel. Manžel vedl domácnost a zastupoval ženu ve všech případech. Zároveň mu byla uložena povinnost poskytovat manželce slušnou výživu podle svého majetku. Manželka byla povinna následovat manžela do jeho bydliště a pomáhat mu nejen v domácnosti, ale i ve výdělku.¹⁴

---

¹¹ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan a POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 20-21

¹² SLAVÍČKOVÁ, Pavla. Institut věna ve Všeobecném občanském zákoníku a předchozích právních předpisech. *Proměny soukromého práva*. Sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, str. 184-185. [online]. 2011 [2014-12-19]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/soukrome_pravo/Promeny_soukromeho_prava.pdf>

¹³ Tamtéž, str. 185

¹⁴ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, KNOLL, Vilém a RUNDOVÁ, Alena. *Mezníky českých právních dějin*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 132

2.2 Právní úprava majetkových poměrů manželů z roku 1949

V roce 1949 byl Národním shromážděním Československé republiky přijat zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. Tímto zákonem došlo k vydělení rodinného práva z občanského zákoníku, a to včetně manželských majetkových vztahů, které byly upraveny ve formě institutu zákonného majetkového společenství mezi manžely.¹⁵

Podle tohoto zákona vše, co jeden z manželů nabyt za trvání manželství s výjimkou majetku nabytého z dědictví, darem nebo sloužícího k osobní potřebě či k výkonu povolání, tvořilo jeho získaný majetek. Společným majetkem byly získané majetky obou manželů. Ohledně správy zákonného majetkového společenství bylo stanoveno, že obvyklou správu jmění mohl vykonávat každý manžel sám, k ostatní správě ale potřeboval souhlas druhého manžela. Prostřednictvím tzv. manželské úmluvy si mohli manželé upravit rozsah nebo správu společného jmění rozdílně od zákona. Tato úmluva mohla být uzavřena pouze ve formě soudního zápisu. Ustanovení zákona pamatovala rovněž také na ochranu třetích osob, což znamenalo, že manželské úmluvy byly vůči třetím osobám účinné jen tehdy, pokud jim byly známy.¹⁶

Tehdejší zákon upravoval dva zvláštní způsoby, kterým se mohlo majetkové společenství zrušit, anebo zaniknout. Na žádost jednoho z manželů mohl soud ze závažných důvodů majetkové společenství zrušit. Podle zákona o právu rodinném docházelo k zániku majetkového společenství také tehdy, když byl jeden z manželů zbaven svéprávnosti. Pro vypořádání zaniklého majetkového společenství se obdobně uplatnila právní úprava podílového spoluvlastnictví, přičemž podíly obou manželů měly být stejné. Při rozdělování jmění byl manžel povinen nahradit to, co z majetkového společenství vynaložil na svůj majetek, který do majetkového společenství nepatřil. Tato pravidlo fungovalo i naopak. Manžel měl právo žádat o náhradu toho, co ze svého vynaložil na společné jmění. Dále bylo možné v tomto zákoně nalézt moderační právo soudu, jež umožňovalo odejmout nebo snížit rozvedenému manželovi jeho podíl na jmění, a to podle míry jeho viny na rozvodu. Soud rozhodoval na návrh nevinného manžela a v jeho prospěch. V případě, že však rozvodem byli vinni oba manželé, soud jejich podíly rozdělil podle toho, jak se kdo přičinil o nabytí společného jmění, přičemž

---

¹⁵ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan a POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 23

¹⁶ Tamtéž, str. 23-24

přihlížel rovněž k tomu, zda některý z manželů pečoval osobně o děti a o společnou domácnost.¹⁷

2.3 Právní úprava majetkových poměrů manželů do roku 1998

Zákonné majetkové společenství bylo v roce 1964 nahrazeno institutem bezpodílového spoluvlastnictví, a to v souvislosti s nabytím účinnosti nového zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Tímto krokem se úprava majetkových vztahů mezi manžely přesunula ze zákona o právu rodinném do občanského zákoníku. Oddělení úpravy majetkových vztahů mělo být výrazem orientace rodinného práva výlučně na práva a povinnosti osobní, případně i na práva majetková, ale se specifickým rodinným základem (vyživovací povinnost). Bezpodílové spoluvlastnictví mohlo vzniknout pouze mezi manžely. Počáteční právní úprava bezpodílového spoluvlastnictví byla kogentní, a proto se od ní v podstatě nedalo odchýlit.¹⁸

Podstatou bezpodílového spoluvlastnictví bylo to, že každý ze spoluvlastníků byl úplným vlastníkem celé věci a ve svém vlastnictví byl omezen pouze stejným vlastnickým právem druhého manžela. Vzájemný vztah mezi oběma manžely, který stanovoval pravidla pro spoluužívání majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví, byl upraven právními předpisy. Princip bezpodílového spoluvlastnictví se nejvíce projevuje při jeho vypořádání, jelikož jeho odrazem je, že manžel, kterému připadne věc ze společného majetku, nenabývá vlastnictví k této věci, ale naopak druhý manžel o vlastnictví přichází.¹⁹

Občanský zákoník prošel několika novelizacemi, přičemž těmi nejzásadnějšími byly novelizace provedené zákonem č. 131/1982 Sb., zákonem č. 509/1991 Sb. a zákonem č. 264/1992 Sb. V roce 1982 byl občanský zákoník doplněn o ustanovení, které upravovalo domněnku pro vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví pro situaci, kdy v určité době vypořádání neprovedli sami manželé. Novela z roku 1991 do občanského zákoníku přinesla například možnost smluvně modifikovat bezpodílové

¹⁷ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan a POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 24-25

¹⁸ RADVANOVÁ, Senta., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, str. 8

¹⁹ BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Bezpodílové spoluvlastnictví manželů: BSM*. Praha: Linde, 1993, str. 51

spoluvlastnictví nebo úpravu vztahů mezi manžely při podnikatelské činnosti. O rok později byla přidána kogentní úprava dohod mezi manžely týkajících se nemovitostí.²⁰

Předmětem bezpodílového spoluvlastnictví mohly být pouze aktiva, resp. pouze to, co mohlo být předmětem vlastnictví a zároveň to bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství. Z bezpodílového spoluvlastnictví byly vyňaty věci získané darem, dědictvím nebo sloužící osobní potřebě či výkonu podnikání jen jednoho z manželů a věci vydané dle restitučních zákonů.²¹

Oba manželé byli oprávněni užívat věci patřící do bezpodílového spoluvlastnictví. S tímto právem se pak pojila povinnost společně hradit náklady, které souvisely s užíváním a udržováním těchto věcí. Pokud se jednalo o běžné záležitosti, mohl správu společných věcí vykonávat kterýkoli z manželů. Pro ostatní správu byl pod sankcí neplatnosti vyžadován souhlas obou manželů. Jestliže se manželé na výkonu některých práv či povinností neshodli, pak na návrh některého z nich rozhodoval soud. Za závazky odpovídali oba manželé společně a nerozdílně. Občanský zákoník umožňoval věřiteli postihnout výkonem rozhodnutí majetek patřící do bezpodílového spoluvlastnictví k uspokojení pohledávky jen jednoho z manželů, jež vznikla za trvání manželství.²²

Pokud jeden z manželů chtěl užívat majetek patřící do bezpodílového spoluvlastnictví k podnikání, potřeboval k tomu souhlas druhého manžela. Souhlas musel být učiněn při prvním použití tohoto majetku. V případě, že jeden z manželů používal společný majetek k podnikání bez souhlasu druhého manžela, mohl soud na návrh bezpodílové vlastnictví zrušit.²³

Bezpodílové spoluvlastnictví zaniklo současně se zánikem manželství. Jeho vypořádání se provádělo podle zásad uvedených v občanském zákoníku, a to buď na základě dohody manželů, nebo rozhodnutím soudu na návrh jednoho z manželů. Při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví se v zásadě vycházelo z toho, že podíly obou manželů jsou stejné. Rovněž se přihlíželo k potřebám nezletilých dětí a také k tomu, jak který z manželů pečoval o děti, o domácnost nebo se zasloužil o nabytí společných věcí. Ten z manželů, který vynaložil něco ze svého vlastního

---

²⁰ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan a POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 26-27

²¹ BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Bezpodílové spoluvlastnictví manželů: BSM*. Praha: Linde, 1993, str. 53-54

²² Tamtéž, str. 107-143

²³ Tamtéž.

majetku na majetek společný, měl právo požadovat, aby mu toto bylo uhrazeno. Stejně tak musel manžel nahradit, co ze společného majetku vynaložil jen na svůj vlastní majetek. Pokud do tří let nedošlo k vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví, pak nastupovala zákonná domněnka vypořádání, přičemž o věcech movitých platilo, že se vlastníkem stal ten, kdo jej užíval pro vlastní potřebu nebo pro potřebu rodiny či domácnosti a věci nemovité přešly do podílového spoluvlastnictví, kde podíly obou spoluvlastníků byly stejné.²⁴

2.4 Právní úprava majetkových poměrů manželů po roce 1998

Další významnou novelizaci občanského zákoníku provedl zákon č. 91/1998 Sb., v rámci kterého byl dosavadní institut bezpodílového spoluvlastnictví nahrazen institutem společného jmění manželů.²⁵

Principem institutu společného jmění manželů je to, že každý z manželů má vlastnické právo k celé věci, které je omezené stejným vlastnickým právem druhého manžela.²⁶

Kromě jiného byl touto novelou rozšířen předmět společného jmění manželů o závazky, jež vznikly manželům nebo některému z nich za trvání manželství. Výjimku tvořily závazky vztahující se k výhradnímu majetku jen jednoho z manželů, jejichž rozsah přesahoval míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, a které převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého. Nově byly do společného jmění zahrnuty i věci, které jednomu z manželů sloužily k výkonu povolání.²⁷

V případě, že se jeden z manželů stal společníkem v obchodní společnosti nebo členem družstva, nemělo toto nabytí členského podílu, akcií, za následek nabytí členských práv a povinností druhému manželu. Výjimku tvořilo bytové družstvo.²⁸

---

²⁴ BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Bezpodílové spoluvlastnictví manželů: BSM*. Praha: Linde, 1993, str. 151-207

²⁵ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan a POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 32

²⁶ DVOŘÁKOVÁ-ZÁVODSKÁ, Jana. Společné jmění manželů. *Právo a rodina*. 2004, č. 5, str. 10

²⁷ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan a POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 33

²⁸ Tamtéž.

Pro vypořádání společného jmění platilo, že aktiva i pasiva se rozdělují mezi manžely stejným dílem. Nově bylo stanoveno, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů musí mít kogentně písemnou formu.²⁹

2.5 Rekodifikace soukromého práva

Dne 22. března 2012 nabyl platnosti nový občanský zákoník. Debaty o přípravě a obsahu nového občanského zákoníku se u nás opět objevily po roce 1989. První verze paragrafovaného znění návrhu občanského zákoníku byla předložena už v roce 2005. Teprve o čtyři roky později byl jeden z návrhů schválen legislativní radou vlády. Poslanecké sněmovně byl návrh nového občanského zákoníku předložen v roce 2011. Legislativní proces byl ukončen roku 2012, kdy byl občanský zákoník, po zapracování pozměňovacích návrhů, schválen Parlamentem a podepsán prezidentem republiky. Proces rekodifikace soukromého práva byl završen publikací nového občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích a zákona o mezinárodním právu soukromém ve Sbírce zákonů ČR. Nový občanský zákoník nabyl účinnosti ke dni 1. 1. 2014.³⁰

Nový občanský zákoník přinesl v oblasti majetkových poměrů mezi manžely následující nejzásadnější změny.

Přijetím nového občanského zákoníku došlo k opětovnému zařazení rodinného práva do struktury občanského zákoníku. Rodinného právo je upraveno v části druhé OZ. V této části je pak zahrnuto i manželské majetkové právo, které nalezneme v hlavě první, v díle čtvrtém.

Nový občanský zákoník v zásadě přejímá předcházející právní úpravy majetkových poměrů mezi manžely, a proto nedochází k výrazným odlišnostem. I nadále zůstává zachován institut společného jmění manželů. K drobným úpravám dochází v předmětu společného jmění. Na skutečnosti, že společné jmění tvoří aktiva i pasiva, se nic nezměnilo. Občanský zákoník už ale nezmiňuje majetek nabytý

---

²⁹ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan a POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 34

³⁰ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 5-19

v restituci, a to s ohledem na to, že se jedná o majetek už vlastnický ustálený. Nově je výslovně upraveno, že součástí společného jmění není to, co jeden z manželů získal jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech.³¹

Změny v právní úpravě můžeme nalézt také například v některých ustanoveních týkajících se bydlení manželů. Zcela nově bylo do občanského zákoníku zařazeno zvláštní ustanovení, které upravuje ochranu proti domácímu násilí. Dále dochází spíše ke zpřesnění a doplnění předcházející právní úpravy, která byla v některých oblastech příliš stručná a neodpovídala problémům vznikajícím v běžném životě.³²

---

³¹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 310-312

³² Tamtéž, str. 310-328

3 SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ

3.1 Vznik společného jmění manželů

Pod institutem společného jmění manželů si je možné představit „*zvláštní druh majetkového společenství, které může vzniknout a existovat pouze tehdy, jsou-li tu dvě osoby, které jsou spolu navzájem spojené manželstvím*“³³.

Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že společné jmění představuje pouze takové majetkové vztahy, které mohou vznikat výlučně mezi manžely. Mezi jinými osobami, než jsou manželé, společné jmění nevzniká. Společné jmění tedy vzniká v okamžiku uzavření manželství. Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle snoubenců, o tom, že spolu chtějí uzavřít manželství.³⁴

Společné jmění manželů vznikne i v případě, že je manželství neplatné. Podle § 680 OZ soud prohlásí za neplatné takové manželství, které bylo uzavřené navzdory tomu, že uzavření manželství bránila některé ze zákonných překážek. Mezi tyto zákonné překážky patří porušení principu monogamie a uzavření manželství přes existenci jiného manželství, registrovaného partnerství či dalšího obdobného svazku uzavřeného v zahraničí. Dalšími zákonnými překážkami je uzavření manželství nezletilým, který není plně svéprávným a nebyl mu udělen soudem souhlas s uzavřením manželství³⁵, či uzavření manželství mezi předky a potomky, mezi sourozenci³⁶, mezi poručníkem a poručencem, mezi pěstounem a svěřeným dítětem a také mezi dítětem a osobou, které bylo dítě do péče svěřeno.³⁷

Na rozdíl od manželství neplatného v manželství zdánlivém, kde manželství vůbec nevzniklo a nemůže proto vyvolávat ani žádné právní následky, nevznikne nikdy ani společné jmění manželů³⁸. Za zdánlivé se označuje takové manželství, při jehož uzavírání nebyly alespoň u jedné z osob hodlajících uzavřít manželství splněny základní

³³ RADVANOVÁ, Senta., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, str. 46

³⁴ viz § 656 a § 708 - 709 OZ

³⁵ Podle § 672 odst. 1 OZ může soud ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, jsou-li proto důležité důvody. Důležitým důvodem může být těhotenství nezletilé snoubenky.

³⁶ Totéž platí i o osobách, jejichž příbuzenství vzniklo osvojením (§ 675 OZ).

³⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 294-295

³⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

požadavky a náležitosti kladené na projev vůle o vstupu do manželství, na sňatečný obřad či na další jednání v souvislosti s ním, na kterých je nutné bezvýhradně trvat (§ 677 OZ).³⁹

Uzavření manželství nemusí ale zároveň za všech okolností znamenat vznik společného jmění manželů. Ani nemusí existovat společné jmění manželů po celou dobu trvání manželství. Tato možnost odchýlení se od klasického pojetí společného vlastnictví manželů vychází z vícero právních předpisů⁴⁰, na základě může soud rozhodnout o změně či zániku společného jmění, nebo na základě kterých si manželé mohou například dobrovolně zvolit, jaký rozsah bude jejich společného jmění mít nebo jestli jejich společné jmění vůbec vznikne.

Pro společné jmění manželů je charakteristická rovnost mezi manželi, která například spočívá v tom, že manželé stejně a společně nabývají či užívají majetek patřící do společného jmění.⁴¹

3.2 Rozsah společného jmění manželů

K tomu, aby bylo možné vymezit rozsah společného jmění manželů, je nutné nejdříve objasnit, co se rozumí pojmem jmění. Různí autoři tento pojem vykládají různě. Můžeme se například setkat s názorem, že pojmem jmění „*se obecně označuje souhrn penězi ocenitelných majetkových hodnot patřících určité osobě (aktiv), a to po odečtení penězi ocenitelných majetkových hodnot, které tato osoba dluží jinému (pasiv)*“⁴². Autoři Zuklínová a Psutka dále doplňují, že „*někdy se ale tímto výrazem rozumí i soubor aktiv a pasiv, tedy jak majetek, tak závazky a jiné dluhy. Pokud jde*

---

³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 2006, str. 82-83

⁴⁰ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 155-158

⁴² ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 338

o společné jmění manželů, náleží je chápat v obou řečených smyslech podle konkrétní souvislosti“⁴³.

Z výše uvedeného lze shrnout, že společné jmění manželů zahrnuje jak aktiva (majetek), tak i pasiva (dluhy). Zákonodárce za součást společného jmění považuje vše, co náleží manželům, má majetkovou hodnotu a není to vyloučeno z právních poměrů (§ 708 OZ). Předměty bez majetkové podstaty, například osobnostní práva či osoby samotné, tedy nemohou do společného jmění patřit, stejně jako tam nepatří předměty z vlastnictví úplně vyloučené nebo zákonem vyhrazené do vlastnictví jedné nebo více osob.⁴⁴

Pokud jde o aktiva, tak součástí společného jmění manželů je to, co jeden nebo oba manželé nabyli společně za trvání manželství, pokud to zákon ze společného jmění nevylučuje. Ohledně pasiv občanský zákoník stanoví, že součástí společného jmění jsou jen ty dluhy, které byly převzaté za trvání manželství. Samozřejmě, že z toho pravidla také existují určité výjimky. Neujednávají-li si manželé něco jiného, pak aktiva a pasiva, která byla jedním z manželů nabytá před uzavřením manželství, nepřecházejí do společného jmění, ale i nadále zůstávají výlučným majetkem nebo závazkem tohoto manžela.⁴⁵

O nabytí a pozbytí jednotlivých součástí společného jmění manželů platí obecná ustanovení občanského zákoníku. Konkrétně se jedná o příslušná ustanovení věcných práv, práva dědického nebo práva závazkového. Části výdělku, platu, zisku apod. z pracovní a jiné výdělečné činnosti se stávají součástí společného jmění v tom okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabyl možnost s nimi nakládat. Tímto okamžikem může být například jejich vyplacení. Pokud se součástí společného jmění mají stát pohledávky z výhradního majetku jednoho z manželů, budou do společného jmění zahrnuty ode dne jejich splatnosti. Od tohoto okamžiku může pohledávku z výhradního majetku požadovat po třetí osobě i druhý manžel, i když

---

⁴³ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 70

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 155-158

⁴⁵ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 71-73

nebude ještě zcela zřejmé, zda se tato pohledávka stane celá součástí společného jmění nebo jen její část nebo se součástí společného jmění nakonec vůbec nestane (než se výnos z pohledávky stane součástí společného jmění, tak si z něj manžel odečte náklady nutné na údržbu výhradního majetku, z něhož pohledávka pochází).⁴⁶

Rozsah společného jmění manželů je možné různým způsobem modifikovat odchylně od zákonného režimu, a to buď smluvně, anebo rozhodnutím soudu.⁴⁷

Zákonem vymezený rozsah společného jmění neplatí také tehdy, když společné jmění zanikne za trvání manželství. K této situaci může dojít v případech prohlášení konkursu, uložení trestu propadnutí majetku, zrušení společného jmění rozhodnutím soudu, smluvního vyhrazení vzniku společného jmění k okamžiku zániku manželství a smluvené režimu oddělených jmění.⁴⁸

Prohlášení konkursu znamená jednak zánik společného jmění dlužníka a jeho manželka a jednak nemožnost vzniku nového společného jmění, dokud konkurs trvá. Nové společné jmění může vzniknout nejdříve ke dni zániku účinků prohlášení konkursu (§ 268 a násl. insolvenčního zákona).⁴⁹

Pokud byl jednomu nebo oběma manželům uložen trest propadnutí majetku podle § 66 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), dochází opět k zániku společného jmění, a to bez ohledu na to, jestli trest postihuje celý majetek nebo pouze jeho část. Společné jmění manželů zaniká výrokem o propadnutí majetku, přičemž tento propadlý majetek připadá státu (viz podkapitola 4.1.1). Společné jmění může být rozhodnutím soudu opět obnoveno (§ 726 OZ).⁵⁰

Kromě trestního zákoníku umožňuje zrušit společné jmění za trvání manželství také občanský zákoník, a to na návrh jednoho z manželů (§ 724 OZ). Nakonec i smluvní modifikací společného jmění si mohou manželé vyhradit jeho vznik až k okamžiku

---

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 190-195

⁴⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodinné právo v připravované rekonstrukci občanského práva (2.)*. *Právo a rodina*. 2008, č. 3, str. 18

⁴⁸ RADVANOVÁ, Senta., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, str. 53-54

⁴⁹ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, str. 137-138

⁵⁰ Tamtéž, str. 136

zániku manželství nebo si zvolit režim oddělených jmění. O modifikaci společného jmění manželů bude pojednáno níže.⁵¹

3.2.1 Aktiva

Zákonodárce v ustanovení § 709 odst. 1 OZ stanoví obecná základní kritéria pro určení, které předměty mají patřit do společného jmění manželů. Vedle obecného pozitivního vymezení aktiv společného jmění se v daném ustanovení občanského zákoníku nachází také taxativní výčet předmětů, které do společného jmění nespádají a zůstávají ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů. O výlučném vlastnictví manžela a předmětů, které do společného jmění nespádají, je pojednáno v podkapitole 3.2.3 Výlučný majetek. Obecné vymezení aktiv zákonodárce doplnil v následujících odstavcích o další dva předměty spadající do společného jmění, které jsou natolik specifické, že jsou uváděny samostatně. Podle § 709 odst. 3 a 4 OZ jsou tedy součástí společného jmění rovněž zisky z výlučného majetku jednoho manžela a podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu.⁵²

Aby se něco mohlo stát součástí společného jmění, musí nejdříve naplňovat následující kritéria. Předně se musí jednat o předmět majetkové hodnoty, který nabyl jeden z manželů nebo oba manželé společně. Další kritériem je časové hledisko, které stanoví, kdy je nutné nějakou věc nabýt, aby se mohla stát součástí společného jmění. Tímto časovým hlediskem je doba trvání manželství, tzn., že předměty do společného jmění lze nabýt pouze od okamžiku vzniku manželství až do okamžiku jeho zániku. Předměty, které nebyly nabyty v tomto časovém rozmezí, nespádají do společného jmění a budou se řídit podle jiné právní úpravy.⁵³

Pro praktické znázornění toho, co vše je součástí společného jmění, je možné uvést, že do společného jmění spadají například veškeré příjmy manželů (z pracovních smluv, dohod, pracovní odměny a prémie, výnosy z podnikání, autorské odměny, příjmy ze sociálního zabezpečení, výhry ze sázek a loterií apod.). Do společného jmění

---

⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 157-159

⁵² Tamtéž, str. 163-164

⁵³ Tamtéž, str. 164-165

náleží to, co bylo za tyto příjmy nabyto a dále také nepeněžitá aktiva nabytá zákonným způsobem.⁵⁴

Majetek, který se nabývá do společného jmění, musí být nabyt výlučně v souladu se zákonem. Za předpokladu, že věc byla za trvání manželství získána trestním činem nebo jako odměna za něj nebo byla nabyta za věc získanou tímto způsobem, nestává se nikdy součástí společného jmění manželů.⁵⁵

Jedním ze samostatně upravených aktiv jsou zisky z výlučného majetku jednoho manžela. Až do přijetí nového občanského zákoníku neexistovala k této problematice výslovná právní úprava, a proto se vycházelo pouze z judikatury, podle které byly součástí společného jmění i výnosy, užitky a přírůstky věcí bez ohledu na to, zda věc samotná byla ve vlastnictví jednoho nebo obou manželů.⁵⁶ Nový občanský zákoník dosavadní praxi značně zredukoval a do společného jmění zahrnuje pouze zisky z výlučného majetku, tzn. jen čistý výnos po odečtení nákladů na zachování a údržbu výlučného majetku.⁵⁷

Zvlášť upravený je také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu (§ 709 odst. 3 OZ). Jestliže se jeden z manželů za trvání manželství stane společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, pak se tento podíl v obchodní společnosti nebo družstvu stává součástí společného jmění. Pokud k nabytí podílu má být použit majetek ze společného jmění, musí být k tomu dán souhlas i druhého manžela, jinak by se druhý manžel mohl dovolávat neplatnosti takového jednání směřující k nabytí obchodního podílu. Specifikum podílu v obchodní společnosti nebo družstvu spočívá v tom, že s sebou přináší různá práva a povinnosti, která jsou spojena s účastí v právnické osobě. Způsob výkonu těchto práv už ale není v občanském zákonu upraven, a proto je nutné aplikovat ustanovení § 31 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), kde se stanoví, že podíl ve spoluvlastnictví vůči obchodní společnosti spravuje jen správce společné věci. Ačkoliv se zde hovoří pouze o spoluvlastnictví podílu, použijí se tato ustanovení obdobně také na společné jmění manželů. Správcem podílu v družstvu může

---

⁵⁴ ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský zákoník I: Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 961-963

⁵⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. března 1977, sp. zn. Tz II 1/77

⁵⁶ srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

⁵⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 165-166

být pouze jeden ze spoluvlastníku, přičemž jsou-li spoluvlastníci tohoto podílu manželé, pak podíl může spravovat kterýkoliv z nich.⁵⁸

V návrhu novely občanského zákoníku připravované Ministerstvem spravedlnosti ČR se navrhuje odstranit výkladový a aplikační problém § 709 odst. 3 OZ tak, že se na konec stávajícího ustanovení doplní, že nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu nezakládá účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev. Tím by se obnovila právní úprava, která v občanském zákoníku byla do 31. 12. 2013.⁵⁹ Tento krok je odůvodňován tím, aby „*napříště nevznikaly pochybnosti o tom, že stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem v obchodní společnosti nebo členem družstva, a nenabyl-li podíl způsobem, který zakládá jeho výlučné vlastnictví, stává se druhý manžel oprávněným pouze z majetkové hodnoty podílu, která je součástí společného jmění, ale není tím založena jeho účast v dotčené obchodní společnosti nebo družstvu (vyjma bytového), a tedy ani práva, ani povinnosti s takovou účastí spojené.*“⁶⁰

3.2.2 Pasiva

Kromě aktiv jsou součástí společného jmění manželů také pasiva. Zákonodárce v § 710 OZ výslovně stanoví, že do společného jmění spadají pouze takové dluhy⁶¹, které byly převzaty za trvání manželství. Tímto ustanovením je zdůrazněno, že součástí společného jmění nejsou všechny dluhy, ale pouze ty, kterou jdou převzít. Převzít lze pouze dluhy soukromoprávní povahy (nikoliv veřejnoprávní), přičemž se navíc může

⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 168-170

⁵⁹ srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. července 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004

⁶⁰ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/2009 Sb. o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). [online] 7. 11. 2014 [9. 1. 2015]. Dostupné z: <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9QMEL700>>

⁶¹ Nový občanský zákoník rozlišuje pojmově mezi závazkem a dluhem. Na rozdíl od předchozí právní úpravy, kde součástí společného jmění manželů byly závazky, používá nový občanský zákoník pojem dluh. Závazek je právní vztah osoby oprávněné a povinné, zatímco dluh je konkrétní povinnost dlužníka uspokojit právo věřitele na plnění (pohledávku), vyplývající ze závazku. Součástí společného jmění manželů se nestává samotný závazek, ale dluh, který má být splněn, resp. konkrétní povinnost dlužníka plnit.

jednat jen o dluhy, které vyplývají závazků z řádných obligačních důvodů (nepůjde o dluhy ze závazků z porušení právní povinnosti).⁶²

Do společného jsou zahrnuty všechny dluhy, které oba manželé společně převzali za trvání manželství. Za tyto dluhy odpovídají oba manželé společně a nerozdílně a mohou být uspokojeny z celého majetku náležejícího do společného jmění, případně i z výhradního majetku kteréhokoliv manžela, pokud jsou k plnění závazání oba manželé společně.⁶³

Součástí společného jmění jsou i dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů, pokud se tak stalo při obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny či se souhlasem druhého manžela. Za běžné potřeby rodiny se považují takové záležitosti, které souvisí s plynulým chodem a údržbou společné domácnosti (například nákup potravin, hygienických prostředků, energie apod.). V jaké formě má být udělen souhlas druhého manžela k převzetí dluhu není v zákoně nikde uvedeno. Z toho lze vyvozovat, že souhlas může být v jakékoliv formě bez ohledu na formu právního jednání, ze kterého dluh vzešel. Jsem ale toho názoru, že zejména u vyšších a tím i dlouhotrvajících dluhů, by manželé měli přistupovat k písemnému souhlasu druhého manžela s převzetím dluhu, čímž se mohou vyvarovat mnohým nepříjemnostem, o nichž si v době harmonického soužití většinou myslí, že u nich nemohou nastat. Mám na mysli zejména vleklé soudní spory a obtížné dokazování při zániku manželství rozvodem. Podstatné ale je, aby souhlas druhého manžela byl udělen nejpozději současně s jednáním, které zakládá dluh. Pozdější souhlas už by znamenal smluvní modifikaci společného jmění manželů a muselo by se tedy jednat o smlouvu o modifikaci, resp. o rozšíření společného jmění se všemi formálními a obsahovými náležitostmi stanovenými zákonem. V případě, že ale dluh jen jednoho z manželů vznikne proti vůli druhého manžela, jedná se o dluh výlučný. Jestliže druhý manžel vyslovil svůj nesouhlas před věřitelem bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, může se věřitel uspokojit ze společného jmění pouze do takové výše, jež by

---

⁶² ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 311-312

⁶³ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2014, č. 19, str. 649-650

představovala podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno (§ 732 OZ).⁶⁴

S ohledem na skutečnost, že součástí společného jmění je i zisk z výlučného majetku jednoho manžela, spadají do společného majetku i výhradní dluhy tohoto manžela, ale jen do výše zisků z jeho výhradního majetku.⁶⁵

3.2.3 Výlučný majetek

Občanský zákoník v § 709 odst. 1 podává taxativní výčet předmětů, které nejsou součástí aktiv společného jmění manželů. Zákon ze společného jmění vylučuje konkrétně tyto případy:

- a) majetek sloužící osobní potřebě jednoho z manželů;
- b) majetek nabytý darem, děděním nebo odkazem;
- c) náhrada nemajetkové újmy na přirozených právech;
- d) to, co jeden z manželů nabyt právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví;
- e) to, co jeden z manželů nabyt náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.

Výše uvedený majetek zůstává ve vlastnictví každého z manželů a druhý manžel k němu nemá žádná práva. Nemůže ho užívat, spravovat a ani s ním žádným způsobem disponovat bez souhlasu jeho vlastníka.⁶⁶

Bez ohledu na majetkovou hodnotu do společného jmění manželů nepatří věci sloužící osobní potřebě jednoho manžela, přičemž musí být splněny podmínka, že se jedná o věci, které jsou svou povahou schopny sloužit osobní potřebě, a které zároveň slouží osobní potřebě výlučně jednoho z manželů.⁶⁷

Do společného jmění nespadá ani majetek, který jeden z manželů nabude darem, děděním nebo odkazem. V tomto bodě je třeba zdůraznit, že podle současné právní úpravy se toto ustanovení aplikuje pouze v případě, že věc byla nabyta pouze jedním

⁶⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 181-183

⁶⁵ Tamtéž, str. 186

⁶⁶ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 342

⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

manželem. Pokud dar, dědictví nebo odkaz budou nabývat za trvání manželství oba manželé společně, stane se takový majetek součástí společného jmění manželů. Občanský zákoník se tímto pojetím odklonil od předcházející právní úpravy, podle které společné nabývá darů nebo dědictví znamenalo vznik podílového spoluvlastnictví k takto nabytým věcem. V případě, že tedy manželé společně dědili nebo byli obdarováni, nepatřili tyto věci do společného jmění. Dále je vhodné upozornit na darování mezi manžely. Manžel může druhého manžela darovat věc pouze ze svého výlučného majetku. Darování jednomu z manželů ze společného jmění je vyloučeno.⁶⁸

Nově občanský zákoník pamatuje na nemajetkovou újmu na přirozených právech. Přestože byly tyto nároky ze společného jmění v praxi vyjímány, výslovné ustanovení v zákoně dosud chybělo. Nemajetkovou újmou na přirozených právech může být například náhrada za bolestné, za ztížené společenské uplatnění či náhrada za nemajetkovou újmu při zásahu do osobnostních práv. Do společného jmění nepatří ani to, co jeden z manželů nabyl náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.⁶⁹

Rovněž to, co bylo jedním z manželů nabyto právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví, nespadá do společného jmění, což je logický předpoklad, jelikož se manžel pohybuje stále pouze v rámci svého vlastnictví. Takovým právním jednáním může být například prodej, směna vlastního majetku nebo koupě za vlastní prostředky. Nelze ale zapomínat na to, že případné zisky z výlučného majetku jsou součástí společného jmění, tzn., že třeba v případě pronájmu bytu ve výlučném vlastnictví, bude zisk z nájmu patřit do společného jmění.⁷⁰

Do taxativního výčtu výlučného majetku už není zařazeno ustanovení o věcech vydaných v rámci předpisů o restituci majetku. Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku tento krok zdůvodnila tím, že věci vydané v restitucích jsou už zpravidla vlastnický ustálené. Na věci vydané v restitucích je ale pamatováno v přechodných ustanoveních, konkrétně v § 3040 OZ, kde se stanoví, že věc vydaná v restituci není součástí společného jmění manželů.⁷¹

---

⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 171-172

⁶⁹ Tamtéž, str. 172-173

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 311

3.3 Správa společného jmění manželů

Společné jmění manželů podle § 708 odst. 2 OZ podléhá buď zákonnému režimu, nebo smluvenému režimu, anebo režimu založeného rozhodnutím soudu.

Správa společného jmění v zákonném režimu je upravena v § 713 a násl. OZ. K tomu, co lze spatřovat pod pojmem správa společného jmění, podal výklad ve své judikatuře Nejvyšší soud ČR. Dle jeho názoru „*správou majetku lze rozumět veškerou činnost, která souvisí s řádnou péčí o něj, přičemž rozsah této činnosti je dán zásadně povahou a kvalitou věci; správou majetku jsou i dispoziční úkony s ním*“⁷².

Zákonný režim pro správu společného jmění v občanském zákoníku vychází z výše uvedeného pojetí správy, a proto je v § 713 odst. 1 OZ stanoveno, že součástí společného jmění užívají, berou z nich plody a užitky, udržují je, nakládají s nimi, hospodaří s nimi a spravují je oba manželé společně nebo jeden z nich na základě dohody.

Oběma manželům také společně a nerozdílně náleží veškeré povinnosti a veškerá práva spojená se společným jměním nebo s jeho součástmi. Rovněž i z právního jednání, které se týká společného jmění nebo jeho součástí, jsou oba manželé zavázáni a oprávněni společně a nerozdílně.⁷³

V běžných záležitostech týkajících se společného jmění manželů nebo jeho součástí může každý z manželů právně jednat samostatně. V ostatních záležitostech už ale manželé musí jednat společně nebo jedná jeden manžel se souhlasem druhého (§ 714 odst. 1 OZ).

Pojem běžné záležitosti občanský zákoník nikde nedefinuje. Co se pod tímto pojmem rozumí, je třeba dovozovat z judikatury, podle které je nutné „*při posouzení, zda jde o běžnou záležitost, vycházet vždy z náležitě zjištěných okolností jednotlivého případu. Tyto okolnosti (např. rozsah bezpodílového spoluvlastnictví manželů, druh a hodnota věcí, které do něho náležejí apod.) mohou být různé*“⁷⁴.

V ostatních záležitostech, které nejsou běžné, může jednat jeden z manželů sám jen se souhlasem druhého manžela. Jinak jednají oba manželé společně. Pro udělení

⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006

⁷³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 201-203

⁷⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

souhlasu druhého manžela není stanovena žádná forma, ačkoliv by manželé měli pamatovat na možné budoucí spory a pro udělení souhlasu volit písemnou formu. Písemnou formu lze velmi důrazně doporučit u právních jednání, která samy o sobě písemnou formu vyžadují.⁷⁵

Souhlas manžela s právním jednáním týkajícím se společného jmění nebo jeho součástí může být nahrazen rozhodnutím soudu, a to v případě, že jeden z manželů bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem manželů, rodiny nebo rodinné domácnosti odmítne souhlas udělit nebo v případě, že jeden z manželů není schopen projevit vůli. O nahrazení souhlasu rozhoduje soud na návrh druhého manžela (§ 714 odst. 2 OZ).⁷⁶

I právní jednání jednoho manžela bez souhlasu manžela druhého v situaci, kdy je souhlas vyžadován, je právním jednáním platným. Druhý manžel má však právo dovolat se neplatnosti takového jednání u soudu. Rozhodnutí soudu pak bude mít ten následek, že jednání manžela bude považováno za neplatné, a to se zpětnými účinky (ex tunc), tzn. od okamžiku, kdy bylo právně jednáno s právně relevantní vadou. Na neplatné právní jednání se pohlíží jako kdyby nebylo nikdy učiněno.⁷⁷

3.3.1 Společné jmění manželů a podnikání

Občanský zákoník v § 715 odst. 1 zakotvuje ochranu společného jmění manželů před podnikáním kteréhokoliv manžela.

Je-li jeden z manželů podnikatelem, potřebuje souhlas druhého manžela, pokud chce ze společného jmění použít k podnikání majetek v hodnotě přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Co se rozumí mírou přiměřenou majetkovým poměrům manželů není v zákoně definováno. Tuto míru je vždy nutné posuzovat individuálně na základě poměření majetkové hodnoty součástí společného jmění manželů k majetkovým poměrům manželů.⁷⁸

---

⁷⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1 svazek*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, str. 660

⁷⁶ Tamtéž, str. 661

⁷⁷ DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné I*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. 189; HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 209

⁷⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 213

Souhlas s použitím společného jmění nebo jeho části musí být dán jen k prvnímu požití společného jmění. Podle soudní praxe se tímto souhlasem rozumí obecný (generální) předem daný souhlas manželi, která začal podnikat, učiněný před prvním právním jednáním souvisejícím s podnikáním.⁷⁹ Tento postup má zamezit zbytečným formalismům a ztěžování podnikání. Zákon opět nestanoví žádnou formu, v jaké by měl být souhlas manželem udělen, tzn., že souhlas může být udělen i konkludentně. Manžel, který byl opomenut, se může bránit u soudu tím, že se dovolá neplatnosti takového jednání. Použitý obrat “opomenut” není sice úplně jednoznačný, ale zákonodárce tím myslel jak případy, kdy o užití společného jmění k podnikání druhý manžel vůbec nevěděl, tak i případy, kdy k užití společného jmění nedal souhlas.⁸⁰

Stejně pravidlo je ve druhém odstavci uvedeného ustanovení § 715 OZ zavedené i pro nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu či pro případné ručení za dluhy, které je důsledkem nabytí tohoto podílu.⁸¹

3.4 Modifikace společného jmění manželů

Český právní řád umožňuje modifikovat společné jmění manželů buď smlouvou uzavřenou mezi manžely, nebo rozhodnutím soudu.

3.4.1 Smluvený režim

Občanský zákoník ponechává na vůli manželů, jestli se jejich společné jmění bude řídit zákonným režim nebo jestli si ho modifikují prostřednictvím smlouvy. V případě, že se manželé rozhodnou pro modifikaci společného jmění, mohou si zvolit mezi režimem oddělených jmění, režimem vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství a režimem rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění

---

⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 1999, sp. zn. 2 Cdon 2072/97

⁸⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 213-215

⁸¹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 313

v zákonném režimu (§ 717 odst. 1 OZ). Již jednou smluvený režim si mohou manželé dohodou opět změnit nebo jej může svým rozhodnutím změnit soud (§ 717 odst. 2 OZ).

Smlouva o manželském majetkovém právu je považována za jeden z typů smluv, které jsou pojmenovány přímo zákonem. Z tohoto důvodu se na ně tam, kde není speciální úprava, může přiměřeně vztáhnout obecná právní úprava právního jednání zakotvená v občanském zákoníku.⁸²

Pro manželskou majetkovou smlouvu je v ustanovení § 716 odst. 2 OZ obligatorně stanovena forma veřejné listiny, resp. forma notářského zápisu. Všechny manželské smlouvy jsou vedeny v evidenci smluv o manželském majetkovém režimu, který podle zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále také „NŘ“), vede Notářská komora ČR.⁸³

Novelou notářského řádu⁸⁴ byly od 1. 1. 2014 zavedeny dva typy evidencí, tj. Evidence listin o manželském majetkovém režimu a Seznam listin o manželském majetkovém režimu.

Evidence listin o manželském majetkovém režimu⁸⁵ je neveřejná evidence, do níž se zapisují veškeré smlouvy nebo rozhodnutí soudu, které nějakým způsobem modifikují zákonný režim společného jmění manželů. Zápis do evidence notář provede bez zbytečného odkladu poté, co dohodu nebo smlouvu podle vůle manželů sepiše (§ 35d NŘ). Zápis je povinný bez ohledu na rozhodnutí manželů zda smlouvu či dohodu evidovat chtějí nebo ne. Rozhodnutí soudu se zapisují poté, co soud zašle v elektronické podobě stejnopis rozhodnutí Notářské komoře ČR. Třetí osoby do této evidence nemohou nahlížet, a proto ani zápisy v evidenci nepůsobí žádné účinky vůči těmto třetím osobám.⁸⁶

---

⁸² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 217

⁸³ ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský zákoník I: Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 972

⁸⁴ zákonem č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva

⁸⁵ Evidence listin o manželském majetkovém režimu nahradila novelou notářského řádu (zákonem č. 303/2013 Sb.) Centrální evidenci manželských smluv. Centrální evidenci manželských smluv spravovala do 1. července 2009 v elektronické podobě Notářská komora ČR a byla neveřejným seznam smluv o rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění manželů a smluv o vyhrazení vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství. Možnost nahlédnutí třetích osob do této evidence byla vyloučena.

⁸⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 251-252

Seznam listin o manželském majetkovém režimu je oproti tomu veřejným seznamem ve smyslu § 721 OZ. Seznam listin je veden v elektronické podobě a zápis do něj provádí notář v případě, že je tak ujednáno ve smlouvě o manželském majetkovém režimu, kterou sepsal. Dodatečně může notář zápis provést také na základě písemné žádosti obou manželů. Smluv o manželském majetkovém režimu zapsaných v Seznamu listin se mohou manželé kdykoliv dovolat vůči třetím osobám, přičemž je bezpředmětné, jestli třetí osoby byly s obsahem těchto smluv seznámeny či nikoliv, a to z toho důvodu, že kdokoliv si může prostřednictvím dálkového přístupu vedeného Notářskou komorou⁸⁷ vyžádat přístup k vybraným zapisovaným údajům (§ 35j a násl. NŘ).⁸⁸

Zákonodárce v § 718 vymežil základní pravidla pro stanovení obsahu manželských majetkových smluv. Dle tohoto ustanovení zákona může manželská majetková smlouva obsahovat jakékoli ujednání a týkat se jakékoli věci, ledaže to zákon zakazuje. Ujednání ve smlouvě se může týkat zejména rozsahu, obsahu, doby vzniku zákonného nebo jiného režimu společného jmění, jednotlivých věcí i jejich souborů. Smlouvou lze také změnit zařazení již existujících součástí jmění i měnit zařazení budoucích součástí jmění rozdílně od zákonného režimu.

Zároveň zákonodárce zakotvil, co se manželskou majetkovou smlouvou vyloučit nebo změnit nesmí. Ujednáním ve smlouvě nelze vyloučit ani změnit ustanovení o vybavení rodinné domácnosti s výjimkou situace, kdy jeden z manželů rodinnou domácnost opustí a nemá v úmyslu se do ní již vrátit. Pak je samozřejmě nutné vybavení rodinné domácnosti vypořádat. Obvyklé vybavení rodinné domácnosti je novým pojmem občanského zákoníku a jeho obsah je vysvětlen v § 698 OZ. Vybavení rodinné domácnosti tvoří soubor movitých věcí, které běžně slouží nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů, přičemž není důležité, jestli jednotlivé věci náleží oběma manželům či jen jednomu z nich. Smlouva svými důsledky nesmí ani vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu. Takové ujednání by bylo považováno za neplatné. Stejně tak se manželská majetková smlouva nesmí svým obsahem dotknout práv třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila. Bez jejího souhlasu by smlouva vůči

---

⁸⁷ Nahlížet do Seznamu listin je možné přes internetové stránky <https://rejstrik.nkr.cz/>

⁸⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 252-254

třetí osobě neměla žádné právní účinky. V neposlední řadě není ani možné, aby manželská majetková smlouva byla sjednána se zpětným účinkem.⁸⁹

Na rozdíl od předchozí právní úpravy občanský zákoník v § 718 odst. 2 nyní umožňuje, aby si manželé manželskou majetkovou smlouvou uspořádali majetkové poměry pro případ zániku manželství. Důvod zániku manželství může být dvojitý, a to buď rozvod nebo smrt, eventuálně prohlášení manžela za mrtvého. Specifickým zánikem manželství je prohlášení manželství za neplatné v případě, že uzavření manželství bránila některá ze zákonných překážek (§ 672 a násl. OZ). Jestliže se jedná o uspořádání majetkových poměrů pro případ smrti, může být smlouva v této části považována za smlouvu dědickou, má-li její náležitosti požadované občanským zákoníkem.⁹⁰ Pokud smlouva nemá náležitosti dědické smlouvy, nemůže se stát dědickým titulem, ale stále se bude jednat o platnou smlouvu o uspořádání majetkových poměrů pro případ smrti.⁹¹

Smlouva manželů o manželském majetkovém režimu, jejíž předmětem je věc zapsaná ve veřejném seznamu (např. nemovitost), nabývá účinnosti vůči třetím osobám až zápisem do tohoto seznamu (§ 720 odst. 2 OZ).

Odlišný manželský majetkový režim, než jaký je popsán v zákoně si mohou zvolit už snoubenci ještě před uzavřením manželství sepsáním tzv. předmanželské smlouvy. Snoubenci si tak mohou vyhradit zcela nebo z části vznik společného jmění ke dni zániku manželství nebo zvolit režim oddělených jmění. Předmanželská smlouva nabývá účinnosti až okamžikem uzavření manželství. V případě, že se předmanželská smlouva týká věci již zapsané ve veřejném seznamu, je možné provést zápis změny v tomto seznamu teprve až po uzavření manželství (720 odst. 1 OZ).⁹²

---

⁸⁹ NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, str. 61

⁹⁰ Dědická smlouva je upravena v § 1582 a násl. OZ. Zvláštní ustanovení o dědické smlouvě uzavřené mezi manžely jsou zakotvené v §§ 1592 – 1593 OZ.

⁹¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 233-237

⁹² KODRIKOVÁ, Zuzana. Předmanželské a manželské smlouvy jako součást právního řádu ČR. *Právo a rodina*. 2007, č. 3, str. 19-20

3.4.1.1 Režim oddělených jmění

Režim oddělených jmění je upravený v §§ 729 – 730 OZ a je jedním ze tří typů smluvních režimů, kterým manželé mohou modifikovat zákonný režim manželského majetkového práva.

Režim oddělených jmění je novým typem modifikace společného jmění, jehož sjednání předchozí právní úprava vůbec neumožňovala. Principem tohoto režimu je, že každý z manželů může se svým výhradním (odděleným) jměním nakládat zcela podle své vůle, aniž by k tomuto nakládání potřeboval souhlas druhého manžela.⁹³

V režimu oddělených jmění společné jmění manželů nikdy nevznikne a při zániku manželství se tedy ani nevyporádává.⁹⁴

Občanský zákoník také obsahuje zvláštní úpravu způsobu rozdělení příjmů manželů z podnikání pro případ, že by manželé v režimu oddělených jmění podnikali, přičemž se tato úprava se vztahuje rovněž i na situaci, kdy podniká pouze jeden z manželů, ale s pomocí manžela druhého. Pro rozdělování příjmů manželů z podnikání zákonodárce upřednostňuje písemnou dohodu o způsobu rozdělení takovéhoto příjmu. Pokud manželé žádnou písemnou dohodu neuzavřou, tak platí, že se příjmy z podnikání rozdělí rovným dílem.⁹⁵

3.4.1.2 Režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství

Režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství byl upraven už v předcházející právní úpravě. Tento režim umožňuje manželům odložit vznik společného jmění ke dni zániku manželství. Pro daný režim nejsou v zákoně stanoveny bližší podmínky, zákonodárce pouze v § 717 odst.1 OZ odkazuje na obdobné použití právní úpravy režimu oddělených jmění.

---

⁹³ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 388

⁹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 226

⁹⁵ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník I. s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.* 1. vyd. Český Těšín: Poradce, 2012, str. 155

Po dobu manželství žádné společné jmění neexistuje a každý z manželů nabývá do svého výlučného vlastnictví, popřípadě do podílového spoluvlastnictví, jestliže manželé nabývají společně. Také dluhy zatěžují výlučně jen toho manžela, který je převzal.⁹⁶

Společné jmění manželů vzniká až v okamžiku zániku manželství, přičemž není rozhodné, jakým způsobem manželství zaniklo. Okamžikem vzniku společné jmění zároveň zaniká, a to ke všemu, co by bylo součástí společného jmění v zákonném režimu.⁹⁷

Součástí společného jmění se stane všechnen majetek a dluhy nabyté za trvání manželství, pokud jsou splněny předpoklady pro zařazení do společného jmění podle zákonného režimu. Součástí společného jmění bude vše, co zbude, když se od majetkové hodnoty jmění v den zániku manželství odečte majetková hodnota jmění v den uzavření manželství.⁹⁸

Aby mohly být součástí společného jmění i dluhy, musí splňovat obecné podmínky uvedené v § 710 OZ. Do společného jmění tak budou patřit převážně dluhy, které souvisejí s uspokojováním obvyklých nebo běžných potřeb rodiny či dluhy, které se týkají výlučného majetku manžela dle § 710 písm. a) OZ. Jiné dluhy pod společné jmění spadat nebudou. Výjimku budou tvořit dluhy, které za trvání manželství jeden manžel převzal se souhlasem druhého. Vzhledem k tomu, že společné jmění manželů vznikne až se zánikem manželství, je možné, aby se i dluhy převzaté se souhlasem druhého manžela poté staly součástí společného jmění manželů.⁹⁹

---

⁹⁶ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 347-348

⁹⁷ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 93

⁹⁸ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. I svazek*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, str. 653

⁹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 226-227

3.4.1.3 Režim rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu

Posledním typem smluvní modifikace společného jmění manželů je režim rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu, který byl rovněž upraven už v předcházející právní úpravě.

Rozšíření rozsahu společného jmění spočívá v tom, že společné jmění v zákonném režimu rozšíří o majetek a dluhy, které jinak zákon ze společného jmění vylučuje.¹⁰⁰

Protikladem rozšíření je zúžení rozsahu společného jmění manželů. V jeho případě je zase možné ze společného jmění v zákonném rozsahu vyloučit některý majetek i dluhy, které pak zůstanou ve výlučném vlastnictví jednoho manžela.¹⁰¹

Jestliže je předmětem rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění věc, která je zapsaná ve veřejném seznamu, pak dohoda nabývá účinnosti až zápisem změny v tomto veřejném seznamu.¹⁰²

Majetkové hodnoty, které jsou předmětem zúžení rozsahu společného jmění, přestanou být s účinností dohody součástí společného jmění, a proto je nutné je nějakým způsobem vypořádat. Jednou z možností je, že se manželé na základě shodné vůle přímo v dohodě sjednají, komu vyloučená majetková hodnota připadne. Pokud se manželé nedohodnou, dochází k vypořádání podle § 740 a násl. OZ rozhodnutím soudu nebo nevyvratitelnou domněnkou¹⁰³. Dokud po zúžení společného jmění nedojde k jeho vypořádání, tak na tyto věci ze společného jmění bude podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR¹⁰⁴ platit režim společného jmění manželů.¹⁰⁵

---

¹⁰⁰ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 346

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² FIALA, Jiří, KINDL, Milan a kol. *Občanské právo hmotné*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 276

¹⁰³ Nevyvratitelná právní domněnka je uvozena slovy „platí, že“ a není proti ní přípustný důkaz opaku, tzn., že platí kategoricky a není ji možné žádným způsobem odvrátit. Nevyvratitelnou právní domněnkou používá občanský zákoník pouze výjimečně.

¹⁰⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. března 2002, sp. zn. 22 Cdo 1476/2000

¹⁰⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 228

3.4.1.4 Správa společného jmění ve smluveném režimu

Ve smluveném režimu si mohou manželé či snoubenci odlišně sjednat i správu společného jmění (§ 722 a násl. OZ). Obsahem smlouvy musí být ujednání o tom, který z manželů bude spravovat společné jmění a jakým způsobem. Manžel spravující společné jmění bude pak v záležitostech týkajících se společného jmění právně jednat samostatně. Jestliže ale manžel spravuje veškeré společné jmění, tak mu zákon stanoví výjimky, ve kterých sám jednat nesmí a potřebuje souhlas druhého manžela. Souhlas druhého manžela je podle § 723 odst. 2 OZ nutným při nakládání se společným majetkem jako s celkem, při trvalém zatížení nemovité věci¹⁰⁶ nebo při nakládání s obydlim, které je součástí společného jmění a zároveň:

- a) je v něm rodinná domácnost manželů, nebo
- b) je obydlim jednoho z manželů, nebo
- c) je obydlim nezletilého dítěte, které nenabýlo plné svéprávnosti a o které manželé pečují.

Ochrana při nakládání s výše uvedeným obydlim spočívá v tom, že bez souhlasu druhého manžela není možné zejména takové obydli zcizit, zřídit k němu právo, jehož výkon by pak byl neslučitelný s bydlením manželů a rodiny apod.¹⁰⁷

Jedná-li ve výše uvedených případech manžel sám bez souhlasu manžela druhého, může druhý manžel dovolávat neplatnosti tohoto jednání u soudu.

Otázkou zůstává, v jaké formě je nutné smlouvu o správě společného jmění uzavřít. Předchozí občanský zákoník požadoval formu notářského zápisu. Současná právní úprava se ale o formě nezmiňuje a ani neodkazuje na jiné ustanovení, ze kterého by se dala forma dovodit. Ani Evidence listin o manželském majetkovém právu neobsahuje ve svém výčtu požadavek na zápis smluv o správě majetkového jmění a potažmo požadavek na formu veřejné listiny u těchto smluv. Písemná forma může být vyžadována v individuálních případech, například když je nutné změnu správy zapsat do veřejného seznamu. Ačkoliv je tedy zřejmě nutné ustanovení občanského zákoníku vykládat tak, že smlouva o správě společného jmění je v zásadě bezformální, je vhodné

---

¹⁰⁶ Příkladem takového trvalého zatížení nemovité věci, která je součástí společného jmění může být třeba zřízení časově neomezené pozemkové služebnosti, zřízení práva stavy k pozemku apod.

¹⁰⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 262

doporučit, aby i přesto byla uzavírána minimálně v písemné formě, která umožní předcházení budoucích problémů či nedorozumění.¹⁰⁸

3.4.2 Režim založený rozhodnutím soudu

Právní úprava obsažená v občanském zákoníku umožňuje soudu zasáhnout do zákonného režimu společného jmění manželů. Ze závažných důvodů může soud na návrh manžela společné jmění zrušit nebo zúžit jeho stávající rozsah (§ 724 OZ).

V občanském zákoníku zákonodárce uvádí výčet závažných důvodů, který rozděluje na dvě skupiny.

První skupiny tvoří závažné důvody, které jsou pro soud obligatorně závažnými důvody vždy. Těmito závažnými důvody jsou podle § 724 odst. 2 OZ případy, kdy:

- a) manželův věřitel požaduje zajistit svoji pohledávku nad rámec majetku, který přesahuje výhradní majetek tohoto manžela;
- b) manžela lze považovat za marnotratného;
- c) manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika.

Pojem marnotratnost není v občanském zákoníku objasněn a bude tedy záležet až na budoucím výkladu právní nauky, co vše pod tento pojem zahrne. Inspiraci je možné hledat v dřívějších právních předpisech, které pojem marnotratnost rovněž obsahovaly. Za marnotratníka se považovala taková osoba, která sebe nebo i svou rodinu ohrožovala nebezpečím hmotné nouze. Marnotratníkem by dnes mohla být osoba, která například poskytuje nepřiměřeně vysoké dary, stala se závislou na drogách, alkoholu, gamblerství apod.¹⁰⁹

Zákonodárce neposkytuje výklad ani k tomu, co je třeba rozumět pod pojmem nepřiměřené riziko. Nepřiměřené riziko bude takové, které může negativně postihnout majetek spadající do společného jmění manželů. Bude ale záviset na úvaze soudu, co všechno bude za nepřiměřené riziko považovat.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 258-259

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 268

¹¹⁰ Tamtéž, str. 268-269

Druhou skupinu tvoří takové závažné důvody, které nebudou závažnými důvody vždy, ale pouze v případě, pokud je soud jako závažné shledá. Soud tedy bude muset posuzovat každý konkrétní případ a jeho okolnosti jednotlivě, aby mohl zvážit, zda jsou tu závažné důvody ke zrušení nebo zúžení společného jmění.¹¹¹ Skutečnosti, které mohou být považovány za závažné důvody, jsou v § 724 odst. 2 OZ uvedeny pouze demonstrativně, přičemž jsou mezi ně řazeny případy, kdy manžel začne podnikat nebo kdy se stane neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.¹¹²

Režim založený rozhodnutím soudu mohou manželé opět změnit, a to buď rozhodnutím soudu nebo smlouvou manželů. Manželskou majetkovou smlouvou mohou manželé režim založený soudem kdykoliv podle své vůle změnit. Smlouvou manželé mohou zúžení společného jmění zrušit, zúžení prodloužit, zvolit režim oddělených jmění nebo se vrátit k zákonnému režimu apod. Režim založený rozhodnutím soudu může soud změnit jen na návrh manžela. Novým rozhodnutím může soud opět rozšířit společného jmění nebo jej obnovit, pokud bylo dříve zrušeno. Soud společné jmění obnoví zejména v případě, kdy pominuly důvody, pro které bylo zrušeno.¹¹³

Na návrh manžela může soud obnovit také společné jmění manželů, které zaniklo na základě zákona. Soud nemůže společné jmění obnovit automaticky, ale musí nejdříve zkoumat, zda je jeho obnovení v zájmu obou manželů. Pokud soud neshledá, že existují skutečnosti prokazující, že obnovení společného jmění je v zájmu manželů, pak společné jmění neobnoví. Jestliže společné jmění soud obnoví, může tak učinit vícero způsoby, tzn., že může společné jmění obnovit například v podobě zákonného režimu, předchozí manželské majetkové smlouvy nebo jej svým rozhodnutím zúžit. K této problematice bylo judikaturou doplněno, že rozhodnutí o obnovení zaniklého společného jmění manželů působí „*ex nunc, takže se vztahuje jenom na to, co bylo nabyto, (...) po právní moci tohoto rozhodnutí, nevztahuje se však na majetek dříve nabytý*“¹¹⁴.

---

¹¹¹ NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, str. 64

¹¹² V předchozí právní úpravě byly případy, kdy jeden z manželů získal oprávnění k podnikatelské činnosti nebo kdy se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti považovány za obligatorní důvody, na základě kterých měl na návrh manžela soud povinnost společné jmění manželů zúžit.

¹¹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 271-275

¹¹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

Stejně jako ve smluveném režimu není možné ani v režimu založeném rozhodnutím soudu vyloučit či změnit ustanovení, které upravuje obvyklé vybavení rodinné domácnosti. Podobně není možné, aby důsledkem rozhodnutí soudu bylo vyloučení schopnosti manžela zabezpečovat rodinu nebo aby se rozhodnutí soudu svým obsahem či účelem dotklo práv třetích osob. Výjimka z tohoto by nastala pouze v případě, že by třetí osoba se zásahem do svých práv a tedy i s rozhodnutím soudu souhlasila (§ 727 OZ).

3.4.2.1 Správa společného jmění v režimu založeném rozhodnutím soudu

Jednou z novinek nového občanského zákoníku je, že rozhodnutím soudu může být změněna i správa společného jmění manželů. V předchozím občanském zákoníku tato právní úprava chyběla a správu společného jmění bylo možné modifikovat pouze prostřednictvím smlouvy.¹¹⁵

Podle § 728 OZ může soud rozhodnout o modifikaci společného jmění manželů jen na návrh manžela, a to pouze za podmínky, že jeden z manželů si při správě společného jmění počíná takovým způsobem, který je v rozporu se zájmem druhého manžela, rodiny nebo rodinné domácnosti, a manželé neuzavřeli žádnou smlouvu o správě toho, co je součástí společného jmění.

Správu společného jmění, která byla založená rozhodnutím soudu, není možné změnit smlouvou mezi manžely tak, jak je to umožněno v majetkovém režimu založeného rozhodnutím soudu. Manželé by mohli jedině smlouvou zúžit rozsah společného jmění, a tím i zúžit správu toho, co je součástí společného jmění.¹¹⁶

O tom, jakým způsobem bude společné jmění spravováno, může soud rozhodnout podle svého uvážení v podstatě jakkoliv, pokud rozhodnutí bude chránit osoby uvedené v příslušném ustanovení občanského zákoníku. Soud může například rozhodnout tak, že každému z manželů stanoví do správy určitou část majetku ze

---

¹¹⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1 svazek*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, str. 319

¹¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 280-281

společného jmění nebo naopak správu celého jmění svěří pouze jednomu konkrétnímu manželu.¹¹⁷

---

¹¹⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 281

4 ZÁNÍK SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ A VYPOŘÁDÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ

4.1 Zánik společného jmění manželů

Společné jmění manželů je spjaté s manželstvím, a proto také sleduje jeho osud. Se zánikem manželství zaniká rovněž i jejich společné jmění. Ačkoliv zánik manželství není jediným způsobem, jakým může společné jmění manželů zaniknout, je určitě způsobem nejčastějším.

Manželství může skončit několika způsoby, tj. smrtí jednoho z manželů, prohlášením jednoho z manželů za mrtvého nebo rozvodem. Specifickými případy zániku manželství jsou změna pohlaví manžela (§ 29 OZ) nebo prohlášení manželství za neplatné (§ 680 a násl. OZ).¹¹⁸

V případě úmrtí dochází k zániku manželství okamžikem smrti jednoho manželů. Při prohlášení jednoho z manželů za mrtvého dochází k zániku manželství ke dni, který je jako den smrti uveden v soudním rozhodnutí o prohlášení za mrtvého (§ 71 odst. 2 ve spojení s § 764 odst. 2 OZ). K vypořádání společného jmění pak dochází v rámci řízení o dědictví, a to podle majetkového režimu manželů, podle zanechaných pokynů zemřelého manžela nebo podle obecných pokynů stanovených pro vypořádání společného jmění v § 742 OZ (vyjma odst.1 písm. c) téhož ustanovení OZ). Manžel se může s dědici dohodnout i na jiném způsobu vypořádání společného jmění (§ 764 OZ).¹¹⁹

Pokud manželství zanikne rozvodem, tak společné jmění manželů zaniká okamžikem nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství. Majetková práva a povinnosti jsou spravována buď na základě dohody manželů, nebo o vypořádání rozhodne soud na návrh manžela (§ 765 OZ). Poslední možností je vypořádání na základě nevyvratitelné právní domněnky.¹²⁰

---

¹¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 301

¹¹⁹ RADVANOVÁ, Senta., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, str. 53

¹²⁰ Tamtéž, str. 53-56

Jestliže uzavření manželství bránila některé ze zákonných překážek a manželství bylo rozhodnutím soudu prohlášeno za neplatné, pak se na manželství hledí jako na neuzavřené. Ale i v neplatném manželství vzniká společné jmění, které je nutné vypořádat. Na vypořádání společného jmění se obdobně použije právní úprava vztahující se k rozvodu manželství.

Posledním specifickým případem zániku manželství je změna pohlaví manžela upravená v § 29 OZ. Ačkoliv změna pohlaví nemá vliv na osobní ani majetkové poměry osoby, u které došlo ke změně pohlaví, pro manželství to neplatí a se změnou pohlaví zaniká. Pro vypořádání majetkových vztahů se pak opět obdobně použije právní úprava platná pro rozvod manželství.¹²¹

Výjimečně může k zániku společného jmění manželů dojít i za trvání manželství.

4.1.1 Zánik společného jmění manželů za trvání manželství

Zánik společného jmění manželů za trvání manželství zákon připouští jen v přesně stanovených případech. Těmito případy jsou uložení trestu propadnutí majetku, prohlášením konkursu nebo zrušení společného jmění manželů.¹²²

Pokud je jednomu z manželů za trvání manželství uložen v trestním řízení trest propadnutí majetku podle § 66 TZ, zaniká výrokem o propadnutí majetku společné jmění manželů. Společné jmění manželů zaniká vždy, ať už je uložen trest propadnutí celého majetku nebo jen určité části. Okamžikem právní moci rozhodnutí o uložení trestu se ta část společného jmění, která by jinak připadla odsouzenému, stává majetkem státu. Za stát vystupuje Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových¹²³, který se buď může dohodnout s druhým manželem na vypořádání společného jmění nebo podá

---

¹²¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 307

¹²² CHALUPA, Luboš. Zúžení společného jmění manželů. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 7-8, str. 46

¹²³ Podle § 11 odst. 2 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

návrh k soudu, aby o tomto vypořádání rozhodl. Soud o vypořádání rozhoduje podle obecných pravidel zakotvených v občanském zákoníku (viz podkapitola 4.4).¹²⁴

V souvislosti s uložením trestu propadnutí majetku a vypořádání společného jmění zavedl zákonodárce v § 346 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, ochranu majetkových poměrů rodiny a jejích členů. Ochrana spočívá v tom, že pokud vzniknout pochybnosti o tom, zda se trest vztahuje i na určité věci či prostředky nezbytně sloužících k uspokojení životních potřeb odsouzeného nebo osob, o jejich výživu a výchovu je odsouzený povinen pečovat, rozhodne o tom na návrh předseda senátu. Návrh na rozhodnutí předsedovi senátu může podat Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, odsouzený nebo osoba, o jejíž výživu a výchovu jde. Návrh je nutné podat do tří měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí o uložení trestu nebo nejpozději do měsíce od doby, kdy prováděním trestu propadnutí majetku byly postiženy dané prostředky nebo věci.¹²⁵

Ze zákona společné jmění manželů zaniká rovněž v případě, že byl na majetek jednoho z manželů prohlášen konkurz podle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále také „InsZ“). Po dobu, po kterou konkurz trvá, nemůže vzniknout nové společné jmění manželů, a to ani v případě uzavření nového manželství. Vznik společného jmění se tak odkládá až ke dni zániku účinků prohlášení konkurzu. V insolvenčním zákoně je zakotvená vlastní právní úprava vypořádání společného jmění manželů, konkrétně v § 268 – 276 InsZ, která je vůči občanskému zákoníku speciální.¹²⁶

Po prohlášení konkurzu je nutné společné jmění manželů vypořádat. Dlužník nemůže ovlivnit způsob, jakým bude společné jmění vypořádáno. Případná manželská majetková smlouva uzavřená až po prohlášení konkurzu by byla absolutně neplatná. Na místo dlužníka nastupuje insolvenční správce, který může buď uzavřít dohodu s druhým manželem na vypořádání společného jmění, nebo navrhnout jeho vypořádání soudu. Pokud již řízení na vypořádání společného jmění bylo zahájeno před prohlášením konkurzu, tak se insolvenční správce stává účastníkem řízení místo dlužníka, přičemž není možné, aby soudní řízení skončilo smírem. Jestliže insolvenční správce uzavře

---

¹²⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 308-309

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Tamtéž, str. 309-310

s druhým manželem dohodu o vypořádání společného jmění, je podmínkou platnosti této dohody její schválení insolvenčním soudem. Dohoda schválená insolvenčním soudem má stejné účinky jako pravomocné rozhodnutí. V případě, že by insolvenční soud dohodu neschválil, je jedinou cestou už jen vypořádání společného jmění soudním rozhodnutím.¹²⁷

Insolvenční zákon řeší i řady specifických situací, které mohou při vypořádání společného jmění nastat. Příkladem je možné uvést situaci, kdy dluhy dlužníka, včetně dluhů společných s druhým manželem, přesahují svým rozsahem majetek patřící do společného jmění manželů. Podle § 274 InsZ pak nedochází k vypořádání společného jmění a celý majetek spadající do společného jmění se zahrne do majetkové podstaty.¹²⁸

Za trvání manželství společné jmění zaniká také v případě, že je zrušeno. Ke zrušení společného jmění může dojít rozhodnutím soudu (724 odst. 1 OZ), smluvením režimu oddělených jmění nebo smluvením režimu, který vyhrazuje vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství (717 odst. 1 OZ). Společné jmění manželů se pak vypořádává jakýmkoliv způsobem, který je uvedený v zákoně.¹²⁹

4.2 Vypořádání společného jmění manželů

Společné jmění manželů je nutné vypořádat vždy, pokud zanikne, zruší nebo je zúžen jeho rozsah.

Podle současné právní úpravy zakotvené v § 738, 740 a 741 OZ je možné vypořádání společného jmění manželů provést na základě dohody o vypořádání, rozhodnutím soudu na návrh některého z manželů nebo na základě nevyvratitelné právní domněnky. Toto jsou jediné způsoby, kterými zákon umožňuje vypořádat

---

¹²⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 310

¹²⁸ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 359

¹²⁹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 126-127

společné jmění. Jednotlivé způsoby je možné i kombinovat, tzn., že společné jmění může být vypořádáno na základě všech tří způsobů nebo jen některých z nich.¹³⁰

4.3 Dohoda o vypořádání společného jmění manželů

Zákonodárce upřednostňuje vypořádání společného jmění manželů ve formě dohody o vypořádání mezi manžely, jelikož se zde dá předpokládat klidné rozdělení společného jmění v souladu s vůlí obou manželů. Upřednostnění dohody zákonodárcem lze dovodit z toho, že zákonodárce v části občanského zákoníku, která se zabývá vypořádáním společného jmění manželů (část druhá, hlava I, díl 5, oddíl 3), uvádí dohodu na prvním místě, a tím je zřejmé, že tento způsob vypořádání také preferuje.

Dohoda o vypořádání společného jmění musí být uzavřena nejpozději do tří let od zrušení, zúžení nebo zániku společného jmění manželů, jinak se společné jmění ze zákona vypořádá pomocí nevyvratitelné právní domněnky. Tříletá lhůta může být dle judikatury výjimečně prolomena: „*Mimosoudní dohodu o vypořádání zaniklého společného jmění manželů lze uzavřít i po uplynutí tří let od zániku společného jmění, probíhá-li soudní řízení o vypořádání tohoto společného jmění*“¹³¹.

Nový občanský zákoník v § 738 odst. 1 na rozdíl od předchozí právní úpravy umožňuje, aby manželé kdykoliv uzavřeli dohodu o vypořádání společného jmění, a to i ještě předtím, než společné jmění zanikne, zruší se nebo se zúží.¹³²

Právní úprava právního jednání v novém občanském zákoníku se přiklání spíše k bezformálnosti právního jednání. Z tohoto důvodu zákonodárce požaduje písemnou formu dohody o vypořádání společného jmění jen ve dvou případech¹³³ (§ 739 odst. 1 OZ). Pokud nebude písemná forma dodržena nebo alespoň doplněna dodatečně, bude v těchto případech dohoda o vypořádání společného jmění neplatná pro nedostatek formy. Podle Psutky ale ze zákona není zcela zřejmé, zda se bude jednat

---

¹³⁰ KRATOCHVÍL, Zdeněk. Nevyvratitelná právní domněnka při zániku SJM. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10, str. 46

¹³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. března 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009

¹³² Předchozí právní úprava umožňovala uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění před jeho zánikem jen v případě zjednodušené formy rozvodu manželství, při níž bylo požadováno uzavření písemné smlouvy o vypořádání společného jmění s úředně ověřenými podpisy.

¹³³ Podle předchozí právní úpravy musela mít dohoda o vypořádání společného jmění vždy písemnou formu.

o neplatnost relativní nebo absolutní. Aby se zde mohla dovodit absolutní neplatnost právního jednání, je nutné nejdříve zjistit, zda se jedná o právní jednání, které jednak odporuje zákonu a jednak zjevně narušuje veřejný pořádek (§ 588 OZ). Psutka zastává názor, že *dohoda o vypořádání SJM je právním jednáním, se kterým jsou spojeny závažné důsledky a dopady nejen do právního postavení smluvních stran, ale i osob stojících vně. Současně zde dochází k úpravě vlastnických vztahů, tedy práv absolutní povahy, u nichž je zvýšený zájem na jasné, přesné a se zákonem souladné podobě právního jednání.*¹³⁴ Z těchto argumentů jednoznačně vyplývá, že nedodržení písemné formy by mělo mít za následek absolutní neplatnost právního jednání a soud by měl tedy k němu přihlížet i bez návrhu.

Prvním případem je, když je dohoda o vypořádání společného jmění uzavírána ještě za trvání manželství, přičemž je podstatné, co je předmětem dohody a zda je pro převod některého z těchto předmětů jinak vyžadována písemná forma. Dohoda o vypořádání společného jmění, která je uzavírána v souvislosti s rozvodem manželství bez zjišťování příčin rozvratu, vyžaduje dokonce úřední ověření podpisů na dohodě o vypořádání (§ 757 odst. 2 OZ).

Druhý případem, kdy zákon vyžaduje obligatorně písemnou formu, je situace, kdy předmětem dohody o vypořádání je věc, u které se písemná forma vyžaduje i v případě jejího převodu. Takovouto věcí bude typicky nejčastěji věc nemovitá (§ 560 OZ).

Pro jiné případy dohody o vypořádání společného jmění občanský zákoník písemnou formu nevyžaduje a záleží pouze na dohodě obou stran, v jaké formě dohodu o vypořádání uzavřou. U bezformálně uzavřené dohody o vypořádání společného jmění může manžel požádat druhého manžela o doručení písemného potvrzení o tom, jak se vypořádali (§ 739 odst. 1 OZ).¹³⁵

V dohodě o vypořádání nemusí být ujednáno o veškerém společném jmění manželů. Na platnost smlouvy nemá vliv, když se manželé dohodnou jen o části svých majetkových povinností a práv. Zbývající část společného jmění, o které nebylo

---

¹³⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str.

¹³⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 390

v dohodě o vypořádání ujednáno, bude vypořádáno buď na základě rozhodnutí soudu, nebo na základě nevyvratitelné právní domněnky.

Zákon manželům nestanoví, jakým způsobem si v dohodě společné jmění vypořádají, a ponechává to pouze na jejich vůli. Limitem smluvní volnosti může být ale ochrana třetích osob, která je zakotvena v § 737 OZ. Ujednání, kterým by bylo dotčeno právo třetích osob, může znamenat neúčinnost dohody vůči této třetí osobě, pokud by se neúčinnosti dovolala u soudu. Vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely.¹³⁶

Dohoda o vypořádání nabývá účinnosti vždy ke dni, kdy bylo společné jmění manželů zrušeno, zúženo nebo kdy zaniklo. Vedle této obecné úpravy stanovující nabytí účinnosti dohody o vypořádání společného jmění, občanský zákoník obsahuje i úpravu zvláštní. Ta se vztahuje na případy, kdy se dohodou vypořádávají věci zapisované do veřejného seznamu. Podle zvláštní úpravy¹³⁷ pak dohoda o vypořádání společného jmění, v části týkající se takovéto věci, nabývá účinnosti až zápisem do veřejného seznamu.¹³⁸ Při uzavírání smlouvy je nutné mít na paměti, že jednou uzavřenou dohodu je možné změnit či zrušit jen se souhlasem obou smluvních stran (§ 1759 OZ).¹³⁹

4.4 Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu

Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu nastupuje tehdy, jestliže se manželé nedohodnou na vypořádání celého společného jmění či jeho části a jeden z manželů podá návrh na jeho vypořádání soudu (§ 740 OZ).¹⁴⁰

Od způsobu vypořádání, který je uveden v žalobním návrhu, se může soud odklonit. Nemůže se ale odklonit od rozsahu společného jmění, které má vypořádat.¹⁴¹

---

¹³⁶ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 132

¹³⁷ Zvláštní právní úprava je obsažena v zákoně č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)

¹³⁸ srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. září 2012, sp. zn. 22 Cdo 4688/2010

¹³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 324-326

¹⁴⁰ VAŠÍČEK, Milan, DVOŘÁČEK, Dan. *Společné jmění manželů a vypořádání závazků. Právní rozhledy*. 2004, č. 11, str. 422

¹⁴¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. května 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006: „...podají-li návrh na vypořádání jen části společného jmění, je soud tímto rozsahem vázán (vázán ovšem není

Soud se může rozhodovat jen o takovém rozsahu společného jmění, jehož vypořádání jeden z manželů či oba manželé v návrhu požádali.¹⁴²

V občanském zákoníku není blíže upraven ani způsob vypořádání, ani co má kterému z manželů připadnout ze společného jmění.

Soud může při vypořádávání společného jmění volit z několika způsobů, kterými může společné jmění vypořádat. Mezi způsoby vypořádání společného jmění například patří:

- a) přikázání konkrétní věci do výlučného vlastnictví jednoho z manželů;
- b) přikázání věci do vlastnictví jednoho z manželů s finanční kompenzací pro druhého;
- c) přikázání celého společného jmění manželů do vlastnictví jednoho z manželů
- d) přikázání celého společného jmění manželů do vlastnictví jednoho z manželů s finanční kompenzací pro druhého;
- e) rozdělení věci;
- f) přikázání věci do spoluvlastnictví obou manželů;
- g) prodej věci a rozdělení výtěžku.¹⁴³

Při vypořádání se soud řídí následujícími šesti základními pravidly, která soud zakotvil v § 742 odst. 1 OZ.

Prvním pravidlem je, že podíly obou manželů na vypořádávaném společném jmění jsou stejné. Jedná se o tradiční ustanovení odrážející zásadu rovného postavení obou manželů, která je jednou ze základních zásad rodinného práva. Tímto ustanovením zákonodárce neměl na mysli, že se aktiva a pasiva rozdělí vždy rovným dílem mezi manžele. Ustanovení je vždy nutné vykládat v kontextu celé právní úpravy a přihlížet ke všem okolnostem každého jednotlivého případu, například k tomu, kdo pečoval o rodinu, jak se kdo zasloužil o nabytí a udržení společného jmění, jaké jsou zájmy nezaopatřených dětí apod.¹⁴⁴

V dalším pravidle je stanoveno, že každý z manželů je povinen nahradit to, co se ze společného majetku vynaložilo na zhodnocení jeho výhradního majetku. Tento

---

navrženým způsobem vypořádání). Soud tak může do vypořádání zahrnout jen ten majetek, který účastníci výslovně učinili předmětem vypořádání; to platí i pro zápočty toho, co bylo vynaloženo ze společného majetku na výlučné majetky manželů a naopak.“

¹⁴² ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 355

¹⁴³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 339-341

¹⁴⁴ Tamtéž, str. 373-374

tzv. zápočet je možný pouze v případě, že se soud v průběhu řízení o povinnosti zápočtu dozví, jelikož může rozhodovat jen o takovém majetku, který mu byl k vypořádání navržen.¹⁴⁵

Jako protiváhu k předešlému pravidlu zákonodárce dále stanoví, že každý z manželů má právo žádat o náhradu toho, co ze svého výlučného majetku vynaložil na společný majetek (tzv. vnos). Jedná se o právo manžela, nikoliv o povinnost, takže záleží pouze na rozhodnutí konkrétního manžela, jestli svůj nárok na vnos bude uplatňovat nebo ne. Nárok na vnos musí být manželem uplatněn nejpozději do tří let od zániku, zúžení nebo zrušení společného jmění manželů. Jestli do této doby není podán návrh na vypořádání společného jmění, dochází k vypořádání na základě nevyvratitelné domněnky a manžel svůj nárok na vnos ztrácí. Co všechno je možné požadovat za vnos do společného jmění, je nutné posuzovat vždy individuálně podle okolností konkrétního případu.¹⁴⁶ Vnos může být manželé nahrazen jen do výše poměrného podílu společného jmění druhého manžela. Požadavek vnosu nesměřuje vůči druhému manželu, ale vůči společnému jmění, a proto v případě, že byl vnos větší, než kolik činí podíl druhého manžela, nemá druhý manžel povinnost mu něco doplácet ze svého výhradního majetku.¹⁴⁷

Mezi základní pravidla vypořádání společného jmění patří také ochrana dětí před negativními důsledky zániku společného jmění, a proto soud při vypořádání přihlídně rovněž i k potřebám nezaopatřených dětí. Výklad pojmu nezaopatřené dítě je možné převzít ze zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, nebo ze zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Podle obou zmíněných zákonů se za nezaopatřené dítě¹⁴⁸ považuje dítě nejdéle do 26. roku věku, a to za podmínky, že se soustavně připravuje na budoucí

---

¹⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 374

¹⁴⁶ Tamtéž, str. 377-380

¹⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. listopadu 1969, sp. zn. 8 Cz 36/69: „*To, co každý z manželů vynaložil na společný majetek ze svého, má mu být uhrazeno ze společného majetku, druhým manželem však jen ve výši odpovídající poměru velikosti podílu, kterého se každému z nich dostává z bezpodílového spoluvlastnictví.*“

¹⁴⁸ Za nezaopatřené dítě ale není možné považovat dítě, které je poživitelem invalidního důchodu z důchodového pojištění pro invaliditu třetího stupně.

povolání nebo se pro úraz či dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost.¹⁴⁹

Při vypořádávání společného jmění soud dále přihlédne k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, přičemž soud bude přihlížet zejména k tomu, jak pečoval o rodinu a o rodinnou domácnost. Toto zákonné ustanovení je vhodné doplnit o rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ve kterém stanovil, že „*má-li být při vypořádání společného majetku zohledněna péče o rodinu, musí totéž platit i pro její nedostatek (negaci) a také pro její protiklad, neboť jde o různé strany téhož*“¹⁵⁰.

V posledním ze základních pravidel je zakotveno, že soud musí přihlídnout taktéž k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetku, který náleží do společného jmění manželů.¹⁵¹

Předmětem vypořádání společného jmění mohou být aktiva i pasiva. Pro vypořádání společného jmění je nutné zjistit cenu vypořádávaných věcí. V řízení před soudem se může být cena věci stanovena na základě shodného tvrzení obou účastníků soudního řízení, ale pouze za podmínky, že takto určená cena nebude mít vliv na základní pravidla vypořádání společného jmění zakotvená v § 742 OZ.¹⁵²

V ostatních případech je cena stanovena přímo soudem, který ji zjišťuje zpravidla podle znaleckých posudků, ve kterých je hodnota věci určena cenou tržní. Tržní cena určité věci se zjišťuje ke dni, kdy nabytí právní moci výrok o rozvodu manželství. Zároveň se ale musí vždy určovat podle právních předpisů, které jsou platné v době vydávání rozhodnutí o vypořádání společného jmění.¹⁵³

V § 742 odst. 2 OZ zákonodárce stanovil způsob, jakým se zjistí hodnota vnosů a zápočtů do společného jmění či ze společného jmění manželů, a to s ohledem na to, že mezi vynaložením prostředků a vypořádáním společného jmění může uběhnout i velmi dlouhá doba. Z tohoto důvodu se při vypořádání má započíst reálná výše vynaložených prostředků. Výše vynaložených prostředků se tedy započítává podle toho, jak se ode

¹⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 380-381

¹⁵⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012

¹⁵¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. října 2013, sp. zn. 22 Cdo 2939/2012: „*Výjimečné přiznání většího podílu při vypořádání SJM jednomu z manželů nelze odůvodnit jen většími zásluhami o získání společného majetku, aniž by byl zohledněn také přínos druhého manžela při péči o rodinu a obstarávání společné domácnosti.*“

¹⁵² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 345

¹⁵³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Riziková místa společného jmění manželů. *Právo a rodina*. 2005, č. 4, str. 5

dne vynaložení prostředků do dne zániku, zúžení nebo zrušení společného jmění zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen. To znamená, že v případě, kdy jeden z manželů použil svůj výlučný majetek na některou ze součástí společného jmění a v okamžiku zániku, zúžení nebo zrušení společného jmění došlo ke zvýšení hodnoty této součásti společného jmění, promítne se toto zvýšení při vypořádání i do zvýšení hodnoty vnosu. Manželovi tak bude při vypořádání společného jmění započítána větší hodnota vnosu, než jakou skutečně ze svého výlučného majetku vynaložil.¹⁵⁴

Pokud dochází k vypořádání společného jmění v důsledku smrti jednoho z manželů, pak vypořádání majetku provádí soud. Vypořádání se v první řadě provede podle dohody pozůstalého manžela s dědici zůstavitele. Tato dohoda podléhá schválení soudem. Teprve v případě, že se pozůstalý manžel a dědici zůstavitele spolu nedohodnou, vypořádá společné jmění usnesením soud.¹⁵⁵

4.5 Vypořádání společného jmění manželů na základě nevyvratitelné právní domněnky

Posledním způsobem, jakým je možné vypořádat společné jmění manželů, je vypořádání na základě nevyvratitelné právní domněnky. Tato nevyvratitelná právní domněnka zabraňuje tomu, aby vznikl dlouhotrvající stav nejistoty ohledně uspořádání vzájemných majetkových vztahů manželů po zániku, zúžení nebo zrušení společného jmění.¹⁵⁶

Nevyvratitelná právní domněnka se uplatní v případě, že do tří let od zániku, zúžení nebo zrušení společného jmění manželů nedojde k vypořádání společného jmění či některé jeho části, a to ani dohodou manželů, ani nebyl podán návrh soudu na vypořádání společného jmění. Po uplynutí této tříleté lhůty nastupuje zákonný způsob vypořádání stanovený nevyvratitelnou právní domněnkou v § 741 OZ.

---

¹⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 386-387

¹⁵⁵ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 355

¹⁵⁶ Tamtéž, str. 357

Vypořádání na základě zákonné domněnky se vztahuje na všechny věci ze společného jmění, pokud ještě v době vypořádání existují. Na rozdíl od předchozích způsobů, dochází zde k vypořádání společného jmění bez ohledu na cenu jednotlivých věcí nebo bez ohledu na zájem nezaopatřených dětí apod. Podle předmětu vypořádání se rozlišuje několik nevyvratitelných zákonných domněnek.¹⁵⁷

Ohledně hmotných věcí movitých zákonná domněnka v § 741 písm. a) OZ stanoví, že se stanou výlučným vlastnictvím¹⁵⁸ toho z manželů, který je výlučně jako vlastník užívá pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti. Výkladem a soudní praxí bude zřejmě nutné objasnit, co vše může být zahrnuto pod potřeby rodiny a jak široce je možné pojem rodina pojímat. Zatím se jako jednoznačné jeví, že by se mělo jednat o potřeby dětí a rodičů. Dále bude záležet na posouzení okolností každého jednotlivého případu.¹⁵⁹

Další zákonná domněnka stanovená v § 741 písm. b) OZ platí pro ostatní hmotné věci movité, které výlučně jako vlastník neužívá ani jeden z manželů pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti a také pro věci nemovité. K těmto věcem vzniká podílové spoluvlastnictví, přičemž podíly obou bývalých manželů jsou stejné. Vznik podílové spoluvlastnictví k nemovitostem se zapisuje do katastru nemovitostí. V tomto případě, nemá zápis do katastru nemovitostí konstitutivní účinky. Pokud by bývalé manželé vznik podílového spoluvlastnictví do katastru nemovitostí zapsat nenechali, nemá to žádný vliv na vznik podílového spoluvlastnictví k této nemovité věci.¹⁶⁰

Ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží podle poslední zákonné domněnky zakotvené v § 741 písm. c) OZ oběma manželům společně a se stejnými podíly k nim. Toto ustanovení zaručuje zachování pasivní i aktivní solidarity (společnou a nerozdílnou závaznost) ke všem pohledávkám a dluhům bývalých manželů.¹⁶¹

---

¹⁵⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 367

¹⁵⁸ Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 5. června 2012, sp. zn. 28 Cdo 611/2011 dospěl k závěru, že znak užívá výlučně jako vlastník pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti, který představuje nezbytný předpoklad pro aplikaci nevyvratitelné domněnky dle § 150 odst. 4 obč. zák. věty první (v novém obč. zákoníku § 741 písm. a), nemůže být ve vztahu k hotovosti (byť je movitou věcí) naplněn a nevzniká zde výlučné vlastnické právo jednoho manžela.

¹⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 368

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. I svazek*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, str. 324

5 BYDLENÍ MANŽELŮ

5.1 Společné bydlení manželů

Jedním ze základních práv a povinností manželů je, že manželé mají žít spolu. Hlavním předpokladem k jeho realizaci je společné soužití obou manželů. Podle § 743 OZ se společné obydlí¹⁶² manželů nachází tam, kde mají rodinnou domácnost. O tom, kam manželé umístí rodinnou domácnost, a tím i společné bydlení, začínají manželé uvažovat většinou už v souvislosti s uzavřením manželství. Společné bydlení manželů může být založeno na několika právních důvodech.¹⁶³

Právním důvodem bydlení může být například společný nájem bytu manžely, společné vlastnictví domu nebo bytu, věcné břemeno, tzv. odvozený důvod bydlení od druhého manžela¹⁶⁴ atd.¹⁶⁵

Společným bydlením může být dům nebo byt¹⁶⁶, k němuž má jeden z manželů výhradní právo, které není závazkové, a které umožňuje v domě nebo bytě bydlet (§ 744 OZ). Tímto výhradním právem, které není závazkové, může být právo vlastnické či spoluvlastnické, pokud manžel jako jeden ze spoluvlastníků výhradně dům nebo byt užívá. Výhradním právem může také být služebnost bytu, výměnek bytu, ale i vlastnictví obchodního podílu, jestliže je s ním spojeno užívání bytu nebo domu. Druhému manželů vzniká k takovému domu nebo bytu uzavřením manželství právo bydlení.¹⁶⁷ Pokud jednomu z manželů vznikne výhradní právo až za trvání manželství, vznikne zároveň druhému manželů i právo bydlení. Právo bydlení druhého manžela ale nevznikne v případě, že manželé nemají rodinnou domácnost.¹⁶⁸

---

¹⁶² Obydlí je obecným výrazem, kterým je třeba rozumět místo, kde osoba či osoby bydlí, místo, které obývají.

¹⁶³ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, str. 177

¹⁶⁴ Jedná se o případy, kdy např. manželka má odvozené právo bydlení jako příslušnice rodinné domácnosti. Může se jednat např. o situaci, kdy jeden z manželů je výlučným vlastníkem domu nebo bytu nebo je výlučným nájemcem služebního bytu nebo bytu zvláštního určení.

¹⁶⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 2006, str. 105-106

¹⁶⁶ Podle § 2236 odst. 1 OZ se bytem se rozumí místnost nebo soubor místností, které jsou částí domu, tvoří obytný prostor a jsou určeny a užívány k účelu bydlení.

¹⁶⁷ srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. ledna 2011, sp. zn. 26 Cdo 1907/2009

¹⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 401-403

Manžel, kterému vznikne právo bydlení, se zároveň stává také ručitelem svého manžela. Právní úprava v § 746 odst. 2 tak posiluje postavení věřitele, pokud jde o dluhy související s výhradním užíváním obydlí a vzniklé v době trvání práva bydlení.¹⁶⁹

Jestliže zanikne některý z předpokladů pro vznik práva bydlení, pak zaniká i toto právo k bydlení. Může se jednat například o situace, kdy byt nebo dům zanikne, přestane být obydlím nebo manžel přestane mít výhradní právo k užívání předmětného bytu nebo domu.¹⁷⁰

Manželé mohou mít obydlí také v domě nebo v bytě, ke kterému měl jeden z manželů před uzavřením manželství nájemní právo. Okamžikem uzavření manželství vzniká k takovému bytu či domu oběma manželům společné nájemní právo. Společné nájemní právo manželům vznikne i v průběhu manželství, a to v případě uzavření nájemní smlouvy, resp. nabytím její účinnosti. Ustanovení § 745 odst. 1 OZ o společném nájemním právu se použije i na obdobná závazková práva (například výprosa, výpůjčka, výměnek).¹⁷¹

Zvláštní charakter má společný nájem služebního bytu¹⁷² a bytu zvláštního určení¹⁷³ či nájem družstevního bytu¹⁷⁴.

Ačkoliv zákon výslovně nevyklučuje společný nájem manželů ke služebnímu bytu či bytu zvláštního určení, je zřejmé, že vzhledem k typu bytu společný nájem

---

¹⁶⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 413

¹⁷⁰ Tamtéž, str. 403

¹⁷¹ Tamtéž, str. 406-408

¹⁷² § 2297 OZ: Služebním bytem je byt pronajatý v souvislosti s výkonem zaměstnání, funkce nebo jiné práce. Ve smlouvě musí být výslovně stanoveno, že byt se pronajímá jako byt služební.

¹⁷³ § 2300 OZ: Byt zvláštního určení je byt určený pro ubytování osob se zdravotním postižením nebo byt v domě se zařízením určeným pro tyto osoby nebo byt v domě s pečovatelskou službou.

¹⁷⁴ § 729 ZOK: Družstevním bytem je byt, který je v budově ve vlastnictví nebo ve spoluvlastnictví bytového družstva, nebo který je ve vlastnictví nebo ve spoluvlastnictví bytového družstva, a bytové družstvo jej poskytlo do nájmu členovi bytového družstva, který se sám nebo jeho právní předchůdce na jeho pořízení podílel členským vkladem. Družstevním bytem se rozumí i byt, na jehož pořízení v nemovitosti ve vlastnictví jiné osoby se člen bytového družstva, který je nájemcem tohoto bytu, nebo jeho právní předchůdce, podílel svým členským vkladem v družstevní bytové výstavbě podle dřívějších právních předpisů, a k němuž má bytové družstvo právo odpovídající věcnému břemenu zajišťující jeho členovi právo byt užívat za podmínek stanovených pro užívání družstevního bytu. Věta první se použije i v případě, že právo odpovídající věcnému břemenu přešlo na nájemce v důsledku zániku členství v bytovém družstvu.

vznikne pravděpodobně jen tehdy, když pronajímatel s oběma manželi uzavře nájemní smlouvu.¹⁷⁵

Právní úprava nájmu družstevního bytu se nachází v § 741 a násl. ZOK. Společný nájem manželů vzniká tehdy, když právo na uzavření nájemní smlouvy nebo nájem družstevního bytu jsou spojené s družstevním podílem, který je součástí společného jmění manželů. Společný nájem může vzniknout i v případě, že jeden z manželů je výlučným členem bytového družstva. Společné nájemní právo obou manželů se pak podle občanského zákoníku odvozuje od práva nájmu manžela, který je výlučným členem bytového družstva.¹⁷⁶

Ze společného nájmu bytu nebo domu jsou manželé zavázáni a oprávněni společně a nerozdílně. Solidarita manželů se v tomto případě týká všech právních jednání, ke kterým došlo v souvislosti se společným nájmem bytu nebo domu.¹⁷⁷

Stejně jako v případě práva bydlení, společný nájem bytu a domu manželů zanikne, jestliže už nebudou naplněny všechny předpoklady jeho vzniku.

Občanský zákoník v § 747 zakotvil ochranu rodiny a bydlení před jednáním manžela, kterým by mohl negativně zasáhnout do bydlení manželů v případě, kdy manžel má právo nakládat s domem nebo bytem, v němž se nachází rodinná domácnost. Manžel se musí zdržet a předejít všemu, čím by mohl takovéto bydlení ohrozit nebo znemožnit, tzn., že bez souhlasu druhého manžela nesmí zejména dům či byt zcizit, zřídit k němu právo, jehož výkon je neslučitelný s bydlením manželů či rodiny, pokud jim nezajistí obdobné bydlení. Jestliže se v důsledku jednání manžela bydlení manželů nebo rodiny zhorší, může se druhý manžel dovolávat neplatnosti takového jednání, za podmínky, že k němu nedal souhlas. Souhlas manžela musí být učiněn v písemné formě.¹⁷⁸

Ochrana bydlení pokračuje i v § 748 OZ a vztahuje se také na společné nájemní právo bytu nebo domu, v němž se nachází rodinná domácnost. Podle tohoto ustanovení nesmí jeden manžel bez souhlasu druhého ukončit nájem nebo jej omezit takovým způsobem, který by byl neslučitelný s bydlením manželů nebo rodiny. Manžel, bez

---

¹⁷⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 406

¹⁷⁶ Tamtéž, str. 408

¹⁷⁷ Tamtéž, str. 412

¹⁷⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 391

jehož souhlasu by bylo jednáno, se může rovněž i v tomto případě dovolat neplatnosti takového právního jednání. Bez rozdílu je podmínka písemné formy pro udělení souhlasu k právnímu jednání druhým manželem.

Od výše uvedených dvou zákonných ochranných ustanovení o bydlení (§ 747 – 748 OZ) se mohou manželé dohodou odchýlit. Touto dohodou ale manželé nesmí zhoršit postavení společného nezletilého a plně nesvéprávného dítěte, které s nimi žije v rodinné domácnosti a ke kterému mají vyživovací povinnost, případně i nezletilého a plně nesvéprávného dítěte, které jim obou či jednomu z nich bylo svěřeno do péče. Dohodou dále nesmí být dotčeny ani zájmy třetích osob, pokud s tímto tyto osoby nevyslovily souhlas. Jak pro souhlas, tak i pro dohodu je vyžadována písemná forma.¹⁷⁹

Rodinnou domácnost umístěnou do určitého obydlí mohou manželé přeložit. Pokud o změnu rodinné domácnosti žádá z vážných důvodů jen jeden z manželů, měl by mu druhý manžel vyhovět, jestliže důvodu pro setrvání v dosavadní rodinné domácnosti nepřevažují nad důvody pro její přemístění (§ 743 odst. 2 OZ).

Manželé se mohou dohodnout i na tom, že budou trvale bydlet odděleně, tzn., že každý bude žít v samostatné domácnosti. Pro tuto dohodu nestanoví občanský zákoník žádnou povinnou formu. Manžel může rodinnou domácnost také opustit sám s tím, že se již nevrátí a má v úmysl žít trvale jinde. V obou případech dochází k zániku rodinné domácnosti.¹⁸⁰

5.1.1 Ochrana proti domácímu násilí

Přijetím nového občanského zákoníku byla do soukromého hmotného práva začleněna zcela nová úprava ochrany před domácím násilím. Tato ustanovení jsou běžná v mnohých moderních právních úpravách jako je například rakouská, německá, italská nebo i slovenská. Ačkoliv jsou případy domácího násilí ve společnosti stále

---

¹⁷⁹ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník I. s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.* 1. vyd. Český Těšín: Poradce, 2012, str. 156

¹⁸⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 396-397

častější, tak v našem občanském zákoníku ochrana před domácím násilím po dlouhou dobu chyběla.¹⁸¹

Nejdříve je nutné vyložit pojem domácí, který není nikde v občanském zákoníku definován. „Násilím lze především rozumět zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím, nebo jednání, které působí újmu na fyzickém, sexuálním a psychickém zdraví.“¹⁸² Domácí násilí je pojem velice široký a je třeba za něj považovat takové násilí, které probíhá uvnitř rodiny. Podle odborníků je „agresivní chování jako způsob řešení osobních problémů a rodinných či partnerských konfliktů mnohdy z velké části naučené v dětství a mládí a je dáno přejímáním vzorů z původní rodiny.“¹⁸³ Domácí násilí tak ničí život nejen právě postiženým osobám, ale je také schopné ovlivnit chování dalších členů rodiny a působit tak do budoucna konflikty v dalších generacích.

Prozatím jedinou definici domácího násilí, kterou přinesl český právní řád, můžeme nalézt v důvodové zprávě k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. V této důvodové zprávě bylo domácí násilí definováno jako „násilné jednání, kterým dochází k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, a to v bytě nebo domě společně obývaném násilnou osobou i osobou, proti níž takový útok směřuje. Domácím násilím se rozumí opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází nebo hrozí, že dojde, k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byli spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě.“¹⁸⁴

Podle § 751 OZ se může manžel, pro kterého se další společné bydlení v domě či bytě, kde se nachází rodinná domácnost, stane nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči jeho osobě nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti společně s manželi žije, domáhat u soudu, aby soud na určitou dobu právo druhého manžela

---

¹⁸¹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 327-328

¹⁸² KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázaní – nový institut právního řádu ČR. *Bulletin advokacie*. 2007, č. 10, str. 34

¹⁸³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Občanskoprávní aspekty domácího násilí de lege ferenda. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 8, str. 84

¹⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. [online]. 2004 [2014-2-20]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=13401>>

v domě či bytě bydlet omezil nebo vyloučil. Ochrany proti domácímu násilí se nemusí domáhat pouze jeden z manželů, ale platí rovněž i pro další osoby žijící s manželi v rodinné domácnosti nebo i pro manžele rozvedené, a to i když společně bydlí jinde než v rodinné domácnosti.¹⁸⁵

Občanský zákoník upravuje také délku trvání omezení nebo vyloučení práva manžela v domě či bytě bydlet. Podle § 752 může soud omezit nebo vyloučit právo bydlet nejdéle na dobu šesti měsíců. Na návrh oprávněné osoby může soud rozhodnout znovu o omezení nebo vyloučení práva bydlet, pokud jsou pro to zvláště závažné důvody.¹⁸⁶

K ochraně proti domácímu násilí je vhodné dodat, že příslušná ustanovení zakotvená v občanském zákoníku se použijí i v případě bydlení jiných osob, než jsou právě manželé (§ 3021 OZ). Domácího násilí se nemusí dopouštět pouze násilný manžel nebo rozvedený manžel, ale rovněž i jiná osoba, která společně s nimi v domě či bytě bydlí.¹⁸⁷

Kromě občanského zákoníku můžeme ochranu před domácím násilím nalézt i v předpisech procesních, správních nebo trestních. Z procesních předpisů je to zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“), ve kterém je upraveno předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí. Soud může v předběžném opatření uložit podle § 405 odst. 1 ZŘS, aby určitá osoba:

- a) opustila společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržovala se ve společném obydlí nebo do něj nevstupovala,
- b) nevstupovala do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržovala se tam,
- c) se zdržela setkávání s navrhovatelem, nebo
- d) se zdržela nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.

Předběžné opatření je vykonatelné ihned od jeho vydání a trvá po dobu jednoho měsíce od jeho vykonatelnosti. Ze správního práva je asi nejdůležitějším právním předpisem zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, který policii

---

¹⁸⁵ ČUHELOVÁ, Kateřina, ŠÍNOVÁ, Renáta. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekodifikací soukromého práva. *Právní rozhledy*. 2013, č. 3, str. 105

¹⁸⁶ Tamtéž, str. 106

¹⁸⁷ Tamtéž.

umožňuje vykázat určitou osobu ze společného obydlí nejdéle na dobu deseti dnů, a to i v době její nepřítomnosti, pokud je tu důvodná obava, že by se tato osoba dopustila nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvlášť nebezpečného útoku proti lidské důstojnosti. Podle intenzity svého jednání může určitá osoba naplnit znaky přestupku nebo trestného činu. V takovém případě bude odpovědná podle příslušných právních předpisů.¹⁸⁸

5.2 Bydlení po zániku manželství

Bydlení po zániku manželství je v občanském zákoníku upraveno samostatně v díle, který se zabývá zánikem manželství. Právní úprava bydlení po zániku manželství je rozdělena podle toho, jakým způsobem manželství zaniklo, tzn., jestli zaniklo smrtí nebo rozvodem.¹⁸⁹

Jestliže manželství zaniklo smrtí manžela a manželé měli k domu nebo bytu společné nájemní právo, případně jiný obdobný závazkový vztah, zůstane nájemcem (oprávněným k užívání) bytu či domu pozůstalý manžel, pokud v domě nebo bytě měli manželé rodinnou domácnost (§ 766 odst. 1 OZ). V případě, že nájemní právo k domu nebo bytu svědčilo pouze jednomu z manželů, použijí se na danou situaci obecná ustanovení o přechodu nájmu bytu v občanském zákoníku (§ 2279 a násl. OZ).¹⁹⁰

Měl-li pozůstalý manžel jen právo bydlení odvozené od výhradního práva zemřelého manžela v domě či bytě, kde se nachází rodinná domácnost, bydlet, pak jeho právo bydlet zanikne, pokud toto výhradní právo přešlo na jinou osobu než na pozůstalého manžela. To neplatí, jestli po pozůstalém manželovi nelze spravedlivě žádat, aby dům či byt, kde byla rodinná domácnost, opustil (§ 767 odst. 1 OZ). Co vše může být spravedlivým důvodem, bude nutné vždy posoudit podle okolností každého případu. Pro představu by se mezi spravedlivé důvody mohl řadit například zármutek,

---

¹⁸⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 436-438

¹⁸⁹ NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, str. 72

¹⁹⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 393

čas nutný ke sjednání nájemní smlouvy či k hypotečnímu úvěru, stáří, těhotenství, nemoc apod.¹⁹¹

Na návrh pozůstalého manžela soud může tomuto manželu zřídit právo odpovídající věcnému břemenu bydlení, pokud jsou k tomu splněny okolnosti stanovené občanským zákoníkem. Zřízení práva odpovídajícího věcnému břemenu bydlení musí být přiměřené poměrům pozůstalého manžela. Podle občanského zákoníku nastanou přiměřené poměry zejména tehdy, jestliže pozůstalý manžel pečuje o nezletilé, plně nesvéprávné dítě, o které manželé předtím spolu pečovali nebo jehož rodičem byl zemřelý manžel nebo v případě, že pečuje o nezaopatřené dítě, které s pozůstalým manželem žije. Délka věcného břemene je časově omezena, a to nejdéle do doby, než předmětné dítě nabude trvale schopnost se samostatně živit. Soud může věcné břemeno zřídit pouze za úplatu, která musí být srovnatelná s výší obvyklého nájemného v daném místě (§ 767 odst. 2 OZ).¹⁹²

Druhým způsobem zániku manželství je rozvod. Pokud manželé měli k domu či bytu, kde je rodinná domácnost, stejné nebo společné právo, je upřednostňována dohoda o tom, kdo v domě či bytě bude dále bydlet. Jestliže se bývalí manželé nedohodnou, tak na návrh jednoho z nich soud zruší dosavadní právo tomu z manželů, po kterém je možné spravedlivě žádat, aby dům či opustil (§ 768 OZ). Společným právem může být jak právo věcné (vlastnické právo, právo stavby, věcné břemeno), tak i právo závazkové (společný nájem, výpůjčka bytu či domu atd.). Při rozhodování soud přihlédne například k tomu, kterému z manželů bylo do péče svěřeno nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti, ke stanovisku pronajímatele a dalších obdobných osob. Soud může zároveň rozhodnout o způsobu náhrady za ztrátu dosavadního práva bydlet v domě či bytě.¹⁹³

Pokud byla rozvedenému manželu soudem přiznána náhrada za povinnost opustit dům nebo byt, pak v něm může setrvat do té doby, dokud mu druhý manžel náhradní bydlení nezajistí. V případě, že druhému manželu náhrada přiznána nebyla, může v domě či bytě setrvat nejdéle po dobu jednoho roku. I zde občanský zákoník umožňuje rozvedenému manželu dočasně zřídit věcné břemeno bydlení za stejných

---

¹⁹¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 481

¹⁹² Tamtéž, str. 482-483

¹⁹³ Tamtéž, str. 485

podmínek, jaké byly popsány výše, tzn., pokud má v péči nezletilé a plně nesvéprávné dítě nebo nezaopatřené dítě.¹⁹⁴

Jestliže manželé neměli k domu či bytu, kde se nacházela společná domácnost, stejné nebo společné právo, pak soud na návrh manžela, který má k domu či bytu vlastnické nebo jiné výhradní právo rozhodne o povinnosti druhého manžela se slabším právem se vystěhovat (§ 769 OZ).

Ustanovení § 770 OZ upravuje situaci, kdy existuje právo bydlení obou manželů v domě či bytě, ačkoliv se v něm nenachází rodinná domácnost. Právo bydlet jednoho manžela je v tomto případě odvozené od manžela druhého, který má k domu či bytu věcné nebo závazkové právo. Manžel se samostatným právem k domu či bytu má právo požadovat vystěhování druhého manžela, který má právo jen odvozené.¹⁹⁵

Společné nájemní právo k družstevnímu bytu se v souvislosti s rozvodem vypořádává podle právní úpravy platné pro vypořádání společného jmění manželů. Při soudním vypořádání společného jmění soud rozhodne jak o zrušení členství v bytovém družstvu, tak i o zrušení společného nájmu bytu manžely. Manželé mohou i nemusí být společnými členy v bytovém družstvu. Pokud je členem bytového družstva pouze jeden manžel, postavený druhého manžela je slabší, je proto povinen se bez náhrady z domu či bytu vystěhovat.¹⁹⁶

---

¹⁹⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 394

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 489

6 VYŽIVOVACÍ POVINNOST

Výživným je možné rozumět majetkový soubor, jímž jedna osoba zajišťuje vyživování osoby druhé. Výživné je druh povinnosti, které spočívá v celkovém zaopatření, v zajištění živobytí jiného člověka. Jedná se tedy o zabezpečení všech odůvodněných potřeb osoby s ohledem na možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinné osoby. Kromě výživy samotné sem patří jak uspokojování hmotných a nehmotných potřeb (ošacení, sport, vzdělání, zdravotní potřeby), tak i zajištění bydlení.¹⁹⁷

Výživné je plněno jednak v penězích, a to v pravidelných měsíčních splátkách, a jednak v naturáliích v podobě nákupu nezbytných věcí apod. Vyživovací povinnost může být uskutečňována také osobní péčí. Vzhledem ke své povaze je výživné nepromlčitelné, nepřevoditelné a nelze se ho ani vzdát.¹⁹⁸

6.1 Vzájemná vyživovací povinnost manželů

Vzájemná vyživovací povinnost manželů patří mezi základní práva a povinnosti vyplývající z manželství. Vzájemnou vyživovací povinností se manželé mají zajistit v zásadě stejnou hmotnou a kulturní úroveň.¹⁹⁹

Ve vyživovací povinnosti manželů se promítá několik základních zásad. Výživné by mělo být plněno na základě dobrovolnosti. Ačkoliv to občanský zákoník ve svých ustanoveních již výslovně neuvádí, může se manžel, kterému druhý manžel dobrovolně výživné neplní, obrátit na soud na určení výživného. Jediný případ, kdy by výživné nebylo soudem přiznáno, by nastal tehdy, pokud by plnění vyživovací povinnosti bylo v rozporu s dobrými mravy. Výživné vychází také ze solidarity, resp.

---

¹⁹⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČ, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2014, č. 3, str. 24; RADVANOVÁ, Senta., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, str. 166

¹⁹⁸ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 1-2, str. 33

¹⁹⁹ RADVANOVÁ, Senta., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, str. 180

vzájemné pomoci manželů, což znamená, že si manželé poskytují různá plnění vzájemně tak, aby jejich životní úroveň dosahovala přibližně stejné úrovně.²⁰⁰

Vzájemná vyživovací povinnost manželů je spojena s manželstvím. Vzniká tedy v okamžiku jeho uzavření a trvá po celou dobu existence manželství, a to i v manželství neplatném. Pro trvání vyživovací povinnosti není rozhodné, jestli manželé společně žijí v jedné rodinné domácnosti nebo nikoliv.²⁰¹

Při určování rozsahu výživného se vychází z obecných ustanovení občanského zákoníku o výživném. Podle § 913 OZ se při určování výživného vychází jak z odůvodněných potřeb oprávněného a jeho majetkových poměrů, tak ze schopností, možností a majetkových poměrů povinného. Při zkoumání příjmů povinného je nutné zkoumat, zda se bez důležitého důvodu nevzdal výhodnějšího zaměstnání, výdělečné činnosti nebo jiného majetkového prospěchu. Dále se také přihlíží k tomu, v jaké míře povinný osobně pečuje o oprávněného nebo o rodinnou domácnost.²⁰²

Vzájemná vyživovací povinnost manželů zaniká spolu se zánikem manželství, tzn. smrtí manžela, prohlášením manžela za mrtvého, rozvodem nebo eventuálně prohlášením manželství za neplatné. Vyživovací povinnost mezi manžely může být také zrušena rozhodnutím soudu, pokud zde neexistují žádné důvody pro její poskytování.²⁰³

6.2 Výživné rozvedeného manžela

Zánik manželství s sebou může přinést vznik nových práv a povinností jako je tomu v případě výživného rozvedeného manžela. Základním předpokladem pro uplatnění vyživovací povinnosti bývalým manželem je, že rozvedený manžel není schopný se sám živit a tato neschopnost se sám živit má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním (péče o nezletilé a plně nesvéprávné děti, dlouhodobá péče o domácnost spojená se ztrátou kvalifikace apod.). Druhému manželů vznikne

---

²⁰⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. *Právní rozhledy*. 2013, č. 6, str. 222

²⁰¹ RADVANOVÁ, Senta., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, str. 180

²⁰² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 110

²⁰³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 2006, str. 113

vyživovací povinnost pouze v případě, že to lze po něm spravedlivě požadovat, přičemž je nutné přihlížet zejména k jeho věku či zdravotnímu stavu v době rozvodu nebo k péči o jejich společné dítě (§ 760 odst. 1 OZ). Při rozhodování o výživném nebo jeho výši soud podle ustanovení § 760 odst. 2 OZ přihlédně také k tomu, jak dlouho manželství trvalo, k možnosti bývalého manžela zajistit si přiměřené zaměstnání, a dále také k tomu, zda bývalý manžel řádně hospodaří se svým majetkem nebo jak se podílel během manželství na péči o rodinnou domácnost. Soud na zřetel vezme rovněž i to, zda se rozvedený manžel nedopustil vůči druhému manželovi nebo osobě jemu blízké činu povahy trestného činu nebo k jinému obdobně závažnému důvodu (například domácí násilí).²⁰⁴

Při určování rozsahu výživného je v první řadě kladen důraz na dohodu mezi bývalými manželi. Bývalí manželé se mohou dohodnout i na tom, že výživné se nahradí jednorázově ve formě tzv. odbytného. Poskytnutím odbytného pak dochází k zániku práva rozvedeného manžela na výživné (§ 761 odst. 1 OZ). Pokud se manželé nedohodnou, rozhodne o výživném na návrh potřebného bývalého manžela soud.

V občanském zákoníku je upraven také zvláštní druh výživného, tzv. sankční výživné (§ 762 OZ). Ten z bývalých manželů, který rozvrat manželství převážně nezapříčinil nebo s rozvodem nesouhlasil a kterému byla zároveň rozvodem způsobena závažná újma, může soudu navrhnout, aby vyživovací povinnost bývalého manžela byla stanovena v takovém rozsahu, který bývalým manželům zajistí v zásadě stejnou životní úroveň. Sankční výživné může být poskytováno jen po určitou dobu, resp. po dobu přiměřenou okolnostem. Nejdéle může být sankční výživné přiznáno na dobu tří let od rozvodu. Podle důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku „*není nezbytné, aby sankční výživné pokrývalo celé tříleté období. Nicméně, je vždy třeba, aby soud rozhodující o sankčním výživném určil dobu jeho poskytování (to mj. znamená, že po uplynutí této doby je oprávněný nucen znovu žalovat o „standardní“ výživné, které lze pak přiznat ode dne podání žaloby).*“²⁰⁵ Bývalý manžel, který by se vůči druhému bývalému manželovi dopustil jednání, jež by naplňovalo znaky domácího násilí, nemá právo na sankční výživné, i kdyby jinak splňoval podmínky pro přiznání výživného.

²⁰⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 467-468

²⁰⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 334

Právo na výživné rozvedeného manžela zanikne v případě, že oprávněný bývalý manžel uzavře nové manželství nebo vstoupí do registrovaného partnerství (§ 763 OZ).²⁰⁶ Dále právo na výživné zanikne i tehdy, pokud jeden z bývalých manželů zemře nebo poskytne-li bývalý manžel jednorázový odbytý. U sankčního výživného dochází k jeho zániku uplynutím doby, na které bylo stanoveno, tzn. nejpozději uplynutím tří let od rozvodu. Lze mít za to, že výživné zanikne rovněž i v případě, že oprávněný bývalý manžel nabude schopnost se sám živit.²⁰⁷

---

²⁰⁶ srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. května 2004, sp. zn. 30 Cdo 135/2004

²⁰⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 2006, str. 146-147

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo podat výklad o současné právní úpravě majetkových poměrů manželů. Problematika manželského majetkového práva je upravena uceleně na jednom místě, tj. v občanském zákoníku, v části druhé, která se zabývá rodinným právem.

Diplomová práce podává nejdříve stručný výklad o historickém vývoji majetkových poměrů manželů a poskytuje tak náhled na postupný vývoj právní úpravy v dané oblasti až do její současné podoby. Teprve následně se diplomová práce zabývá jednotlivými částmi, které je možné podřadit pod pojem majetkových poměrů mezi manžely.

Nový občanský zákoník klade velký důraz na autonomii vůle a smluvní svobodu manželů či snoubenců, což se promítá i v oblasti společného jmění manželů, kde je upřednostňována především dohoda mezi manžely či budoucími manžely. K tomu přispívá i snaha o odstranění formalismů při uzavírání dohod a až na výjimky není pro dohody manželů stanovena obligatorně písemná forma. Nejsm však zcela přesvědčena, že by volné formy měli manželé příliš často využívat. Stále by měli myslet na budoucnost, která může přinést do manželství různé spory a bez dohody uzavřené v písemné formě dochází ke značně ztíženému dokazování, co původně obsahem dohody opravdu bylo.

Za velký přínos nového občanského zákoníku v oblasti společného jmění manželů považuji možnost sjednat si režim oddělených jmění, a to ještě před tím, než snoubenci vstoupí do svazku manželského. Manželé se tedy mohou dohodnout, že jejich společné jmění vůbec nevznikne a každý tak může v manželství dál volně disponovat s veškerým svým majetkem bez ohledu na souhlas druhého manžela.

Další významnou novinkou je zavedení veřejného seznamu smluv o modifikaci společného jmění manželů, do něhož se mohou smlouvy zapsat tehdy, jestliže je to v nich ujednáno nebo na žádost manželů. Zápisem smlouvy o modifikaci společného jmění do veřejného seznamu se tato smlouva stává účinnou i vůči třetím osobám.

Kladně hodnotím také posílení ochrany slabšího manžela v oblasti společného bydlení manželů. Manžel, který má výhradní právo k domu nebo bytu, kde je umístěná

rodinná domácnost, je nově omezen ve své volnosti nakládat s takovýmto domem nebo bytem a potřebuje předtím souhlas i druhého manžela, který má slabší právo bydlení.

Úplnou novinkou nového občanského zákoníku je doplnění chybějící právní úpravy v oblasti ochrany proti domácímu násilí, která už je většinou klasickou součástí zahraničních občanských zákoníků. Vedle procesních, správních a trestních předpisů je tak nově ochrana před domácím násilím obsažena i v našem občanském zákoníku. Domácí násilí může spočívat v psychickém i fyzickém násilí na manželu nebo na členech rodinné domácnosti, které společně s manžely v domě či bytě žijí. Všem osobám, které jsou postiženy domácím násilím je poskytnuta možnost obrátit se na soud, aby svým rozhodnutím omezil nebo vyloučil osobě dopouštějící se domácího násilí její právo bydlet v domě nebo bytě, kde společně žijí a kde se nachází rodinná domácnost.

Právní úprava výživného mezi manžely sice poněkud zestručněla, přesto si myslím, že je naprosto dostačující a odráží základní zásady, na kterých je postaveno manželství.

Právní úprava v současném občanském zákoníku je komplexnější i obsáhlejší než tomu bylo v občanském zákoníku předchozím. V průběhu rekodifikačních prací na novém občanském zákoníku docházelo k postupnému odstraňování různých nedostatků a nepřesností, které by v praxi mohly činit problémy. Ačkoliv ani současná právní úprava se neobešla bez chyb či nepřesností, které bude nutné v budoucnosti překlenovat různými právními výklady jak v komentářích k občanskému zákoníku, tak i v judikatuře soudů, jsem přesvědčená, že současná právní úprava zakotvená v občanském zákoníku bude přínosem pro oblast majetkových poměrů manželů.

Seznam použité literatury

Monografie

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 829 s. ISBN 978-80-7380-413-8

BÍČOVSKÝ, Jaroslav. *Bezpodílové spoluvlastnictví manželů: BSM*. Praha: Linde, 1993. 232 s. ISBN 80-85647-07-9

BÍČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan a POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. 200 s. ISBN 978-80-7201-747-8

DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 430 s. ISBN 978-80-7478-325-8

DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011. 282 s. ISBN 978-80-7357-597-7

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1 svazek*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008. 1391 s. ISBN 978-80-7201-687-7

FIALA, Jiří, KINDL, Milan a kol. *Občanské právo hmotné*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 718 s. ISBN 978-80-7380-058-1

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 2006. 400 s. ISBN 80-7239-192-5

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s. ISBN 978-80-7400-503-9

JANEČKOVÁ, Eva a HORÁLEK, Vladimír. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. 205 s. ISBN 978-80-7201-870-3

JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, KNOLL, Vilém, RUNDOVÁ, Alena. *Mezníky českých právních dějin*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 231 s. ISBN 80-86898-27-X

NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník I. s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.* 1. vyd. Český Těšín: Poradce, 2012. 320 s. ISBN 978-80-7365-336-1

NOVOTNÝ, Petr a kol. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. 194 s. ISBN 978-80-247-5167-2

POLIŠENSKÁ, Petra a kol. *Přehled judikatury ve věcech manželství: (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 370 s. ISBN 978-80-7478-334-0

RADVANOVÁ, Senta., ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999. 227 s. ISBN 80-7179-182-2

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 459 s. ISBN 978-80-7357-468-0

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 3*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 306 s. ISBN 978-80-7357-466-6

ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský zákoník I: Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 1394 s. ISBN 978-80-7400-108-6

ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012. 161 s. ISBN 978-80-86131-58-0

Články v časopise

ČUHELOVÁ, Kateřina, ŠÍNOVÁ, Renáta. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekodifikací soukromého práva. *Právní rozhledy*. ISSN 1210-6410, 2013, č. 3, str. 104 – 110

DVOŘÁKOVÁ-ZÁVODSKÁ, Jana. Společné jmění manželů. *Právo a rodina*. ISSN 1212-866X, 2004, č. 5, str. 10-15

CHALUPA, Luboš. Zúžení společného jmění manželů. *Bulletin advokacie*. ISSN 1210-6348, 2006, č. 7-8, str. 46 - 47

KOČOVÁ, Klára. Domácí násilí a tzv. vykázání – nový institut právního řádu ČR. *Bulletin advokacie*. ISSN 1210-6348, 2007, č. 10, str. 34 – 38

KODRIKOVÁ, Zuzana. Předmanželské a manželské smlouvy jako součást právního řádu ČR. *Právo a rodina*. ISSN 1212-866X, 2007, č. 3, str. 17 – 20

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Riziková místa společného jmění manželů. *Právo a rodina*. ISSN 1212-866X, 2005, č. 4, str. 1-7

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rodinné právo v připravované rekodifikaci občanského práva. *Právo a rodina*. ISSN 1212-866X, 2008, č. 2, str. 15-18

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rodinné právo v připravované rekodifikaci občanského práva (2.). *Právo a rodina*. ISSN 1212-866X, 2008, č. 3, str. 18-20

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Občanskoprávní aspekty domácího násilí de lege ferenda. *Bulletin advokacie*. ISSN 1210-6348, 2003, č. 8, str. 84 – 89

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEC, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. ISSN 1210-6348, 2014, č. 3, str. 23 – 31

KRATOCHVÍL, Zdeněk. Nevyvratitelná právní domněnka při zániku SJM. *Bulletin advokacie*. ISSN 1210-6348, 2006, č. 10, str. 46 – 47

MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. ISSN 1210-6410, 2014, č. 19, str. 649 - 656

NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. ISSN 1210-6348, 2008, č. 1-2, str. 31 – 41

VAŠÍČEK, Milan, DVORÁČEK, Dan. Společné jmění manželů a vypořádání závazků. *Právní rozhledy*. ISSN 1210-6410, 2004, č. 11, str. 420 – 424

WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. *Právní rozhledy*. ISSN 1210-6410, 2013, č. 6, str. 216 – 222

Internetové zdroje

SLAVÍČKOVÁ, Pavla. Institut věna ve Všeobecném občanském zákoníku a předchozích právních předpisech. *Proměny soukromého práva*. Sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 438 s. ISBN 978-80-210-5613-8. [online]. 2011 [2014-12-19]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/soukrome_pravo/Promeny_soukromeho_prava.pdf>

ŠALAMOUN, Michal. Manželské povinnosti a jejich vykonatelnost. *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*. 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009, str. 2249 – 2254. [online]. 2009 [2014-12-19]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/sbornik/sbornik.pdf>

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/2009 Sb. o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). [online] 7. 11. 2014 [9. 1. 2015]. Dostupné z: <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK9QMEL700>>

Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. [online]. 2004 [2014-2-20]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=13401>>

Právní předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. listopadu 1969, sp. zn. 8 Cz 36/69

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. března 1977, sp. zn. Tz II 1/77

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. února 1999, sp. zn. 2 Cdon 2072/97

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. března 2002, sp. zn. 22 Cdo 1476/2000

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. května 2004, sp. zn. 30 Cdo 135/2004

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. července 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. května 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. srpna 2008, sp. zn. 22 Cdo 1726/2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. ledna 2011, sp. zn. 26 Cdo 1907/2009

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. března 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. června 2012, sp. zn. 28 Cdo 611/2011

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. září 2012, sp. zn. 22 Cdo 4688/2010

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. října 2013, sp. zn. 22 Cdo 2939/2012

SEZNAM ZKRATEK

ABGB	Všeobecný občanský zákoník z roku 1811
InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
NŘ	Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jana Fousová

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Majetkové poměry manželů

Rok: 2015

Počet stran textu: 64

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 35

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: JUDr. Martina Prokopová